

אחדות

XXVII. ÉVFOLYAM, 92. SZÁM • 2017. JANUÁR • 500 Ft
5777. TÉVÉT • טבת תשע"ז • ב"ה

egység

ירחון יהדות הונגריה

MAGYAR ZSIDÓK LAPJA • EGYSÉGES MAGYARORSZÁGI IZRAELITA HITKÖZSÉG

MEGSZÁLLT TERÜLET? AZ ENSZ DÖNTÉS HATÁSAI

„KI KELL ÁLLNUNK A SAJÁT ÉRTÉKEINKÉRT”
Interjú YOSEF AMRANI nagykövettel

„EGY HAZUG
HÉLYRE MÉSZ”
A REBBE ÉS AZ ENSZ

KEDVES OLVASÓ!

Sokszor eltervezünk valamit, ami aztán teljesen máshogy alakul – néha egyértelmű, hogy nyertünk terveink felborulásával, máskor sokáig, akár generációkon át rejtve marad, mi hasznunk származott belőle. A zsidó vallásban létezik egy kifejezés, a *hás-gáchá prátit*, amit leginkább isteni gondviselésnek nevezhetünk, és arra utal, hogy Isten a teremtett világ törvényein túl is vigyáz ránk, és jó irányba tereli a dolgok menetét. Szinte nincs olyan tóratudós, aki ne foglalkozott volna azzal, miképpen befolyásolja az Örökkévaló az általa teremtett világ működését, ha éppen arra van szükség.

Ez az újság valami nagyon másról szólt volna eredetileg, mint amit most olvashatnak benne. Magasztos eszmékről, mint a jótékonyosság, a felebaráti szeretet és a szociális felelősségvállalás. De erről majd egy másik alkalommal beszélünk, mert a nagyvilág politikai játszmái közbeszóltak. Ebben a számban egy olyan jelenséggel ismerkedünk meg, amiről rengeteg szó esik a világsajtóban, de amiről keveseknek van valódi, átfogó képe.

Izraelbe utazunk, hogy olyan kifejezéseknek járjunk utána, mint a „megszállt területek”, „67-es határok”, „kétállami megoldás”. Megtudjuk, kik azok a „telepesek”, mit is jelentene valójában a területek „visszaadása” és mit gondolt a lubavicsi Rebbe az ENSZ-ről.

A Hohmecoló rovat témája ugyanis ebben a hónapban az ENSZ határozat, ami olyannyira elfogadhatatlan Izrael számára, hogy beszüntette miatta az ENSZ programok támogatását. Kevés szó esik arról, hogy mit is jelent a határozat és milyen következményekkel jár. Hogy még teljesebb legyen a kép, ellátogatunk ezekre a sokat vitatott területekre, megismerkedünk múltjukkal-jelenükkel, történelmi és vallási jelentőségükkel.

Azonban – ha már ennyit beszélünk Izraelről – vegyünk példát is róluk: ez élet nem áll meg egy támadás miatt. Így hát mi sem hagyjuk magunkat teljesen eltéríteni a szándékainktól, és sok más érdekességet is kínálunk olvasóinknak. Ünnepeinkkel kicsit vissza- és előtekintünk: hanukai fotóösszeállításunkkal felidézzük a közös gyertyagyújtások vidámságát, míg gasztro-nómia rovatunkkal már Tu biSvátra készülünk.

Ennek az újságnak a lapjain többször szólalt már meg Izrael Állam magyarországi nagykövete – így természetesen megragadtuk az első adandó alkalmat, hogy bemutathassuk olvasóinknak Yosef Amranit, az ősszel Budapestre érkezett új nagykövetet.

Olvasóink és munkatáraink között sokan vannak, akiknek mindaz, amiről ebben a lapszámban írunk, szó szerint létkérdés. Velük együtt mondjuk, ahogy mindennapi imáinkban is: *Hásém li lo irá* – Isten velem van, nem félek.

Steiner Zsófia
főszerkesztő

Fizessen elő most a mellékelt megrendelőszelvényen vagy a

www.fizetes.zsido.com

oldalon a 2017-es évre, és három számot ingyen postázunk önnek.

Újságunk korábbi lapszámait a

www.zsido.com/egység

oldalon találja meg elektronikus formában.

További információért hívja
a **06 1 2680183**-as telefonszámot.

BORÍTÓ

*Megszállt terület?
Imádkozó zsidók
a Siratófalnál
Jeruzsálemben*

egység MAGAZIN

Kiadja a Chabad Lubavits –
Zsidó Nevelési és Oktatási Alapítvány
Achdut magazine is published
by Chabad-Lubavitch
The Jewish Heritage Center of Hungary

1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (+36-1) 268-0183
E-mail: egység@zsido.com
Internet: www.zsido.com

FELELŐS KIADÓ:
Oberlander Bárucl rabbi

FŐSZERKESZTŐ: Steiner Zsófia

ROVATVEZETŐK: Dénes Anna,
Fuchs Jehosua, Golubovics Martina

OLVASÓSZERKESZTŐ: Dallos Katalin

TERVEZŐ-SZERKESZTŐ: Juhász Valéria

ISSN 1217-3223 (nyomtatott)
ISSN 1588-3223 (on-line)

A kiadvány szent szövegek részleteit
és magyarázatait tartalmazza.
Kérjük, ne dobja el!

MÍTOSZOK ÉS A VALÓSÁG
AZ ENSZ DÖNTÉS ÉS IZRAEL
„TERÜLET-POLITIKÁJA” KÖRÜL
„Egyáltalán semmilyen előny vagy
haszon nem származhat a területek
átadásából, mert szavaik semmit sem
érnek, ahogyan azt már láthattuk
a múltban, az összes békére vonatkozó
biztosíték ellenére ...”
A lubavicsi rebbe

5. oldal

18. oldal

ISTEN GYÓGYÍT, DE AZÉRT
ORVOS IS KELL HOZZÁ
„Meg kell-e hosszabbítani
az életet, és van-e olyan eset,
amikor – hogy felesleges
sz szenvedéstől kíméljük meg
– lerövidíthetjük azt.”

24. oldal

„HA NEM ÉN, AKKOR KI,
HA NEM MOST, AKKOR MIKOR?”
„Nem számít, hogy mennyi időssek vagyunk,
a segítő szándék a legfontosabb. Mi sem
bizonyítja ezt jobban, minthogy csapatunkat
mindig erősíti Krisztina, aki az Olajág
Idősothton lakója.” – A CEDEK önkénteseivel
beszélgettünk.

SMÚZ

- 21 A szerkesztő levele
Nem mindig látjuk a célt
41 Hírek

REBBE

- 51 „Nem az ENSZ hamis
kegyelméből”

HOHMECOLÓ

- 61 Mindenért a zsidók
a hibásak?
Mítoszok és a valóság
az ENSZ döntés és Izrael
„terület-politikája” körül

- 101 Az ígéret földjéből modern
ország
141 Barangolás
Júdea és Somron
szent helyein

JIDDISKÁJT

- 181 Isten gyógyít, de azért
orvos is kell hozzá
– 2. rész
Oberlander Bárucl rabbi írása

KILE

- 221 Nyolc napig hirdette a fényt
a Nyugati téri menóra
– képriport
241 „Ha nem én, akkor ki, ha nem
most, akkor mikor?”
Társadalmi felelősségvállalás -
önkéntes szemmel
261 „Minden zsinagógát végig
fogok járni”
– Interjú Yosef Amranival,
Izrael Állam magyarországi
nagykövetével

MISPÓHE

- 291 A titkok hordozható kamrája
– mese
301 Tu biSvát
– a fák újéve

ÉCESZGÉBER

- 321 Küzdelem az antiszemitizmus
ellen – de hogyan?
Köves Slomó rabbi írása
341 Rejtvény

KÖVES SLOMÓ A JOBBIK „CUKISÁGA” ELLEN

A Jobbik vezetői levélben üdvözölték a magyarországi zsidóságot hanuka alkalmából. *Köves Slomó*, az EMIH vezető rabbija válaszelevelében azt javasolta a Jobbik vezetőinek, hogy ezt a gesztust inkább azokon a fórumokon demonstrálják, ahol eddig a sötétséget terjesztették a fény helyett. „Halál és élet van a szavainkban” – idézte levelében a Példabeszédeket Köves rabbi, hozzátéve, a politikusok nem csak bánthatnak szavaikkal, de emberek millióinak mutatnak példát.

Egy interjúban nem sokkal később azt mondta, a Jobbik csak az „okádékat kenegeti”, amikor kamaszkori eltévelyedésnek állítják be a párt gyűlöletkeltő megnyilvánulásait az egyértelmű bocsánatkérés helyett. A rabbi értetlenségének adott hangot azzal kapcsolatban, hogy egyes baloldali politikusok elfogadhatónak tartják a Jobbikkal való összefogást.

MINDEN IRÁNYZATTAL TÁRGYALTAK AZ EURÓPAI RABBIK

A brüsszeli székhelyű Európai Rabbitanács delegációja Izraelben járt, ahol napjaink meghatározó rabbijával és zsidó vezetőivel találkozottak.

A találkozókön az európai rabbik beszámoltak a tevékenységükről, valamint háláchikus és más aktuális kérdéseket vitattak meg.

Az ötfős delegációban részt vett a Budapesti Ortodox Rabbinátság vezetője, *Oberlander Báruch* rabbi is. Mint elmondta, nagy élmény volt, hogy minden irányzat képviselőivel találkozhattak a haszid rebektől a litván vezetőkön át a szefárd rabbikig. Kiemelte, hogy nem csak a magyar származású rabbik tanúsítottak komoly érdeklődést a magyar zsidóság helyzete iránt. „A cányi rebbe azzal fogadott, hogy sokat hallott a munkámról, pedig még soha eddig személyesen nem találkoztam vele.”

HANUKA A BÉT MENÁCHEMBEN

Már hetekkel az ünnep előtt megkezdtek Hanukára a készülődést a Bét Menáchembe járó gyerekek. Az iskolások számára először tematikus hetet rendeztek, melyen a vízzel ismerkedtek – kapcsolódva ahhoz, hogy ebben az időszakban kezdünk esőért imádkozni napi fohászainkban. Az interaktív programsorozat záró eseményeként a gyerekek alkotásaiból rendeztek kiállítást, melyre a szülőket is meghívták. Itt vette kezdetét a hanukai készülődés is egy fényjáték keretében.

A bölcsődések és óvodások vidám előadásokkal készültek az ünnepekre. A téli szünet előtt bemutatott műsorokra a szülőket is meghívták. Az intézmény sajtó konyháján rengeteg hanukai fánkot sütöttek, hogy a gyerekek igazán ünnepi hangulatba kerüljenek.

MEGNYITOTTÁK CASABLANCA ZSINAGÓGÁJÁT

VI. Mohammed marokkói király is részt vett azon az ünnepségen, amelyen újra megnyitották a casablancai Ettedgui zsinagógát. Az épület mellett ismét látogatókat fogad az El Mellah Múzeum is, amely a marokkói zsidóság történetét mutatja be az érdeklődők számára.

A közelmúltban Marokkó kormánya átfogó programot indított Casablanca óvárosának felújítása érdekében, melynek részeként mindkét intézményen restaurációs munkákat végeztek. *Serge Berdugo*, a Marokkói Zsidó Közösségek Tanácsának főtitkára hangsúlyozta nyilatkozatában, hogy a zsinagóga és a múzeum egyaránt „őrizni fogja az eredeti marokkói identitást”. Továbbá hozzátette: a felújítási munkák jól bizonyítják, hogy a király továbbra is elkötelezett a kulturális párbeszédhez és együttéléshez szükséges feltételek megőrzésében.

„Nem az ENSZ hamis kegyelméből...”

A Lubavicsi Rebbe, Menáchem Mendel Schneerson rabbi lenyűgöző tisztánlátással tekintett a Camp David-i egyezményre, amelynek eredményeként Izrael elsőként tapasztalta meg, hogy nem működik a „területet a békéért” elképzelés. 1981-ben leírt szavai, melyet a Bnei Brith című újság szerkesztőjének címzett, ma is fájdalmasan aktuálisak.

„(...) Mivel a Bibliát nem csak a zsidók, de a keresztények és a muszlimok is szentnek tartják, senki tisztességes ember nem kérdőjelezheti meg a zsidók jogát Izrael földjéhez. (...) Hetven rövid évet leszámítva – a babiloni száműzetés idejét – a népünk Izrael földjén élt 1340 éven át (2488–3828), és azután is, hogy az Örökkévaló jónak látta népünket jelen szétszórásba, száműzetésbe küldeni, mindig éltek zsidók, mindig volt *jisuv* ezen a földön, s a diaszpórában élők mindig ide vágyakoztak, és azért fohászkodtak (naponta háromszor), hogy visszatérhessenek a szülőföldre, örök birtokukra – „Hadd lássák meg a mi szemünk a te visszatéréseidet Cionba, irgalommal.”

És mégis, mindezek ellenére nemrégiben kétségbe vonták az Izrael földjéhez való jogunkat, s éppen azok a népek, amelyek a fegyver erejével igyekeztek minket kirabolni örök birtokunkból, újra és újra.

Ennél is szomorúbb, hogy egyes zsidó vezetők a béke kedvéért, vagy talán mondjuk így: a béke illúziójának kedvéért – no és megfélemlítve a további erőszak fenyegetésétől ebben az amúgy is erőszakos és ellenséges világban – készek lennének valóban feladni egyes részeit ennek a földnek, abban a téves hiszemben, hogy ellenségeink ezzel majd megelégszenek. Minden tapasztalat és a józan ész ellenére, mely azt mondja, hogy a békéltetésnek és engedményeknek minden lépése csak újabb és még kapzsiabb követeléseket vált ki, vannak köztünk olyanok, akik ezt a kárhözatos utat követnék.

(...) mikor a Camp David-i egyezményt tető alá akarták hozni, szent kötelességemnek véltem, hogy felhívjam a nagyközönség figyelmét ennek a katasztrofális kalandnak az igazi természetére. Se a jogban, se másutt semmiféle alapja sem volt senkinek arra, hogy megadja magát a nyomásgyakorlásnak, és aláírjon egy egyezményt, egy békeszerződést, amelyben az egyik fél ad mindent, és a másik fél elvesz mindent; az első létfontosságú javakat és forrásokat enged át, azaz területet, erődítményeket, repülőtereket, olajkutakat, kiürít telepeket stb., csupa olyasmit, ami a biztonsága szempontjából létkérdés, a másik viszont cserébe nem ad mást, csak ígéreteket, hogy majd tárgyalni fog, nagykövetet küld, »normalizálja« a kapcsolatokat – mindezt egy pillanat alatt vissza lehet vonni, akármilyen ürüggyel. Én megmondtam, hogy ez a béke minden, csak nem valódi és tartós, hogy ez az »egyezmény« csak meghozza az ellenség étvágyát újabb »falatokra«, és egyre bátrabb lesz, mert látja, hogy az ellenfele gyöngébb. Azt is megmondtam, hogy bolond dolog abban bízni, hogy az USA is részt vesz az egyezményben, hiszen nyilvánvaló, hogy az USA jelenleg az arab álláspont felé hajlik, és pedig nagyon.

A Camp David-i egyezmény aláírása óta a következmények még szörnyűbbnek bizonyultak annál is, mint ahogyan elképzel-

tük. Most, nagyjából másfél év után mindenki tisztán láthatja, hogy Egyiptomnak esze ágában sem volt megtartani ígéreteit. (...) Azt is jegyezzük meg itt, hogy az USA-nak az egyezményben vállalt saját ígéreteit illetően is sikerült kényelmes kikaput találnia.

(...) Most, hogy aláírták a Camp David-i egyezményt, lepecsételték és nekiláttak a végrehajtásnak, tényleg együtt kell élnünk vele? Nincs-e valami jogi vagy morális lehetőség az egyoldalú felmondására?

Két komolyabb válasz is adható a kérdésre. Először is: egy egyezmény csak akkor kötelező mindkét félre, ha a másik is betartja a maga részét. Mint mondtuk, az egyiptomiak nem jóhiszeműen jártak el, megszegték és meg fogják szegni számos ígéretüket, amit az egyezményben aláírással láttak el. (...) Tekintve, hogy az egyik fél (az egyiptomiak) minden további nélkül megszegi adott szavát, a másik félnek sem kell úgy éreznie, hogy őt erkölcsileg köti az egyezmény.

A második, hasonlóan érvényes válasz, hogy a Camp David-i egyezmény olyan előfeltevéseken alapul, amely rögtön érvényteleníti is. Világos, hogy nincs olyan kormány, amelynek joga volna aláírni egy dokumentumot, ha az az érintett ország és népe biztonságát veszélyezteti, sőt, akkor sincs joga, ha csak a következő nemzedék békéjét veszélyezteti, mert erre felhatalmazása senkinek nem lehet, se közvetett, se közvetlen. Esetünkben felhatalmazásról szó sincs, éppen ellenkezőleg: általánosnak mondható az a vélekedés, hogy Izrael békéjét és biztonságát nem lehet tárgyalás kérdésévé tenni. Mivel pedig a Camp David-i egyezmény látványosan veszélyezteti Izrael állam békéjét és biztonságát, nincs az az aláírás és ratifikáció, ami kötelező lenne bárkire is.

(...) Fel kell tehát hagyni a kicsinyes belső vitákkal és egyhangúlag követelni: »Elég legyen az engedményekből! Semmit fel nem adunk! Elég legyen a nyomásgyakorlásból!« (...) Izrael földje a miénk, isteni szövetség által, amit mindenki elismer, aki a Bibliát szentnek tartja. Az »élet« és az »igazság« tényei pedig úgy festenek, hogy a zsidók nem »agresszorok« és »hódítók« a szülőföldjükön, amit tesznek, az »helyreállítása« annak, ami jog szerint és isteni akarat és kegyelem szerint az övék, nem pedig az ENSZ »hamis kegyelmé« által.

Nem engedhetjük meg magunknak, hogy nagylelkűen odaadjunk akár csak egy kis részt is a földünkől válaszul az erővel való fenyegetésre, mert egyetlen négyzetcentiméter megtartása is élet-halál kérdés az országot lakó férfiak, nők és gyermekek biztonsága szempontjából, az egész világon élő zsidóság szempontjából. (...)

Áldással”

[aláírás]

MINDENÉRT A ZSIDÓK A HIBÁSAK?

MÍTOSZOK ÉS A VALÓSÁG AZ ENSZ DÖNTÉS ÉS IZRAEL „TERÜLET-POLITIKÁJA” KÖRÜL

Az izraeli településpolitika barátainál és kritikusainál is alaposan kiverte a biztosítékot az ENSZ Biztonsági Tanácsa, amikor tavaly év végén minden korábbinál élesebb Izrael-ellenes határozatot fogadott el. A döntés felizzította a régi vitákat a zsidó települések bővítéséről és a palesztin területek „megszállásáról”, úgyhogy összefoglaltuk a legalapvetőbb tényeket, amiket hiába is keresnénk a magyar sajtóban. MEGYERI JONATÁN ÉS ACKERMANN LÁSZLÓ ÍRÁSA

Benjamin Netanjahu az elmúlt években, a meghozott ENSZ döntések kapcsán többször is felidézte 1987-es találkoztóját a lubavicsi Rebbével, Menáchem Mendel Schneerson rabbival. Erre a bizonyos találkozásra – melyet sok másik követett – a Rebbe hívatta magához Netanjahut, aki akkor kezdett el ENSZ nagykövetségként dolgozni Washingtonban. A Rebbe Szimchát Torá estéjén más egyebek mellett azt mondta neki az ENSZ-ről: *„A hazugságok házába méssz... Emlékezz, hogy egy tökéletesen sötét teremben, ha meggyújtasz egy kicsi gyertyát, azt a drága fényt messziről meglátja majd mindenki. A küldetésed, hogy gyújts egy gyertyát az igazságért és a zsidó népért.”*

Az ENSZ eddig sem Izraelhez fűződő jóindulatáról volt ismert, hogy finoman fogalmazzunk. Csak 2015-ben húsz Izraelt elítélő határozatot fogadott el a szervezet. Összehasonlításképpen: világ összes többi országával (köztük Szíria, Irán, Észak-Korea vagy bármelyik afrikai diktatúra) szemben mindösszesen három hasonló határozat született, ez a legelvakultabbak számára is egyértelműen mutatja, hogy a világ országait tömörítő szervezet kedvenc lábtörlője a zsidó állam.

MIT TARTALMAZ AZ ENSZ HATÁROZAT?

A 2016-os év végén meghozott határozat, mely ismételten elítélte a zsidó államot a Júdeában és Somronban (lásd még Ciszjordánia vagy Nyugati-part) épülő zsidó otthonok (melyeket nem-kevés eufemizmussal telepeknek hívnak) építésével kapcsolatban eddig precedens nélküli volt. Ez alkalommal ugyanis a Biztonsági Tanács állandó és vétójoggal rendelkező tagja, az Egyesült Államok, ez alkalommal tartózkodott a szavazáson, noha a hasonló határozatokat eddig rendre megvétózta, így azok nem váltak kötelező érvényűvé. Ezt a legutóbbit azonban így elfogadta a Tanács.

Az Egyesült Államok Izrael legfőbb szövetségese nem csak a Közel-Keleten, de talán az egész

világon. A két állam értékrendje, világnézete és nem utolsósorban érdekei eddig teljes azonosságot mutattak. Ezt a szövetséget köpte szembe a leköszönő amerikai kormány a határozati szavazáson történő tartózkodásával, nemcsak rendkívül kényelmetlen diplomáciai konfliktust okozva, de sarokba is szorítva Izraelt. A zsidó államnak így nem lesz más választása, mint szembemenni a határozattal, ami egy sor hasonló elítélő döntést és ki tudja, mi mindent hoz majd maga után. Mert ugyebár a határozatot betartani, azaz a telepek építését leállítani vagy Isten ments a már leglévő kb. 600.000 zsidót, akik Júdeában és Somronban élnek, belterületre költöztetni egyenlő volna Izrael halálos ítéletével.

TUDTA?

A négy állam, Új-Zéland, Malajzia, Szenegál és Venezuela által beterjesztett, 14 tagállam által egyöntetűen jóváhagyott 2334-es határozat azt követeli a zsidó államtól, hogy „azonnal és teljes körűen vessen véget a telepeslakások építésének a megszállt palesztin területeken, köztük Kelet-Jeruzsálemben”. A dokumentum szerint az izraeli telepes-tevékenységnek „nincs jogi alapja, és súlyosan megsérti a nemzetközi jogot”. A határozatot szó szerint véve mostantól Kelet-Jeruzsálem, de még a Siratófal környéke sem legitim izraeli, hanem „elfoglalt palesztin” terület. Így például a jeruzsálemi óváros zsidó negyedében évszázadok óta élő családok is „megszállókká” váltak.

MILYEN KÖVETKEZMÉNYEKEL JÁR A HATÁROZAT?

Ha a határozatnak megfelelően Izrael visszavonulna ezekről a területekről, azzal fel kéne adnia fővárosának, Jeruzsálemnek egy részét. Meg kéne szüntetnie évtizedek óta virágzó településeit annak jól működő infrastruktúrájával együtt: falvak, városok, turisztikai központok, iskolák válnának ebek martalékává.

Ugyanakkor megmaradt területeit is súlyos veszélynek tenné ki, hiszen az amúgy is aprócska ország szívébe nyomulhatna ezáltal az ellenség. Elég csak arra gondolnunk, hogy ha a Golán-fennsík feladása valóban megtörtént volna, akkor most az ISIS terroristái Tel Avivot tudnák lőni. A területek feladása tehát nem csak erkölcsileg helytelen és gazdaságilag megoldhatatlan: egyet jelent az öngyilkossággal.

MIK AZOK A „MEGSZÁLLT TERÜLETEK”, ÉS MIÉRT LENNÉNEK „A BÉKE AKADÁLYAI”?

A sajtóban Ciszjordániának nevezett terület, tehát a történelmi Júdea és Somron akkor lenne valóban megszállt, ha Izrael azt egy másik szuverén, jogszerű birtokosától, mondjuk Jordániától hódította volna el és kolonizálná, a saját lakosság kényszerű áttelepítésével. Erről azonban távolról sincs szó. *Vitatott státusú* területekről van szó, amelyek majdani formális okkupálásáról vagy visszaadásáról Izraelen belül is nagy viták folynak.

Az Izrael létrejöttét lehetővé tevő, egy szomszédos palesztin állam megalapítását is célzó 1947-es ENSZ megosztási tervet az arab államok kezdettől fogva elvetették, s egy nappal Izrael Állam 1948-as

kikiáltása után támadást indítottak. Valóban megszállt területté 1949-től vált Jeruzsálem keleti fele, amely, akárcsak a Jordántól nyugatra fekvő terület, az akkori Transzjordánia uralma alá került. A jordán király kitiltotta a zsidókat a Templom-hegy, a Siratófal környékéről és ötvennyolc zsinagógát lerombolt. Az 1967-es hatnapos háborúban ismét megtámadott, de végül győztesnek bizonyult Izrael aztán felszabadította, majd újraegyesítette Jeruzsálemet, és bevonult Júdeába, Somronba, a Golán-fennsíkra, Gázába és a Sínai-félszigetre (ezek nagy részét idővel visszaadta szomszédainak).

A nemzetközi közösség 1967-től beszél tehát Izrael által „megszállt területekről”, holott az ENSZ Alapokmányának 51. cikke is megengedi a nemzetek önvédelmét, beleértve az elementáris biztonsági okokból történő területszerzést. Izrael az oszlopi szerződésben a „West Bank” jó részét átengedte a Palesztin Hatóságnak, a palesztinok 98 százaléka már az ő fennhatóságuk alatt él.

TUDTA?

A BT határozata jogilag nem kötelező érvényű, ezzel együtt roppant súlyos következményei lehetnek. Bár a testület határozatai, ajánlásai nem számítanak jogforrásnak, a „nemzetközi jogra” hivatkozó döntés számos támadási felületet kínál a zsidó állam ellen, megerősítheti a szélsőséges palesztin erőket, újabb antiszemita uszító kampányok, bojkott-felhívások, merényletek ürügyévé válhat. A lépés azt üzeni, hogy a nemzetközi közösség „Palesztina” mellett áll azzal, hogy kizárólag az 1967-es hatnapos háború előtti állapotot, az 1949-es tűzszünetben elfogadott ún. zöld vonalat tekinti Izrael határainak.

DE MOST AKKOR ILLEGÁLISAK A JÚDEAI ÉS SOMRONI ZSIDÓ TELEPEK VAGY SEM?

Kétféle települést kell megkülönböztetnünk. A többnyire tömbökben szerveződő települések (*settlements*) legálisak, a sokszor vallási vagy nacionalista okokból, arab környékeken történő spontán területfoglalások (*outposts*) még izraeli jog szerint sem azok. Azonban nem ezek a telepek a béke akadályai, hanem a palesztin kompromisszumképtelenség, az esetleges terület- és lakosságcsereéről szóló tárgyalások kizárása. A zsidók által lakott települések a vitatott területek 2 százalékát teszik ki, lakosaik 70 százaléka a nagyobb izraeli városok környékén él. A legnagyobb zsidó település a 14 közösséget átfogó Gus Ecion, Jeruzsálem és Hebron között.

A mostani BT-határozat még az 1967-ben elfogadott, elhíresült 242-es ENSZ-határozatnál is szigorúbb. Az ugyanis, bár szintén élesen elítélte Izrael területfoglalásait, nem az

A Rebbe és Benjámin Netanjahu

Izrael sebezhetősége Júdea és Somron feladásával

a terrorizmus gócpontja, vezetése és feltehetően a lakosság többsége is a zsidó állam elpusztítására tették fel életüket. Hasonló hibát még egyszer nem szabad elkövetni.

A gázai példa alapján, a zsidó állam érdeke nem a kétállamiságban rejlik, pláne nem abban a formában, ahogy azt bármelyik korábbi elképzelés előrevetíti. A palesztinok a zsidó jelenlét teljes megszüntetésére tették fel az életüket, térképeiken, tankönyveikben Izrael állama nem is létezik. A folyamatos terrorcselekmények, a nemzetközileg finanszírozott erőszakos cselekedetek csak és kizárólag egyállami megoldást proponálnak, amely természetesen nem Izrael volna.

Az elmúlt két évtized bebizonyította, hogy hiába kínál Izrael nagyvonalú kompromisszumokat, egyre nyilvánvalóbb, hogy az autonóm Palesztin Hatóság nem hajlandó hosszú távon egy zsidó államot szomszédként elfogadni. Szélsőséges vezetőik elképzelései szerint a kiszorításukra szövetkezett nemzetközi „cionistákat” vagy vissza kéne küldeni hazájukba, vagy a zsidóknak kisebbségként kéne élniük egy arab többségű, kétnemzetiségű Palesztinában.

MIÉRT TARTÓZKODOTT AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK?

Benjámin Netanjahu izraeli miniszterelnök mérhetetlen csalódottságának adott hangot amiatt, hogy az amerikaiak a szavazáson tartózkodtak az egyértelmű vétó helyett, és joggal érezte magát hátba támadva. A leköszönő amerikai kormány, amelynek az izraeli miniszterelnökkel enyhén szólva sem volt rózsás viszonya, még mielőtt eltűnik a történelem sülyesztőjében, utolsó

összes terület, hanem meghatározatlan területek visszaadását irányozta elő számára (nem „the occupied” hanem csak „occupied territories”). Számos példa bizonyítja azonban, hogy hiába fagyasztotta be Izrael már többször is a telepek bővítését, sőt hiába számolta fel egyoldalúan számos telepét (lásd pl. Gázát, ahonnan 2005-ben kiköltöztették 21 telep 8500 lakosát), a palesztin fél ezt a gyengeség jelének vette, és fokozott terrorral reagált.

ahogy a gázai övezet szomorú példája mutatja, az, hogy egy esetleg létrejövő palesztin állam nemhogy nem teremtene békét, de olaj volna a már amúgy is túl nagy lánggal égő tűzre.

A Gázai övezetből a béke reményében több ezer zsidót száműztek, rákényszerítve őket otthonaik, virágzó településeik elhagyására. Sokan a mai napi szükséglakásokban, rendezetlen körülmények között élnek. A létrejött palesztin autonómia azóta

MEGOLDÁS-E A KÉTÁLLAMI MEGOLDÁS?

A palesztin és a palesztinok ügyét felkaroló oldal érvrendszere szerint a zsidó jelenlét a júdeai és somroni területeken akadályozza a kétállami megoldásnak. A valóság azonban,

TUDTA? Kevés elemzőnek tűnik fel, hogy a palesztinok már az Aráfat-féle PFSZ 1964-es (!) megalakulásakor „megszállt területekről” beszéltek, három évvel a hatnapos háború előtt. A békét tehát nem a „megszállt területek” akadályozzák, hanem az, hogy az iszlám radikalizmus hatására egyre agresszívabb palesztin vezetés szerint maga Izrael a „megszállt terület.”

DEFENSIBLEBORDERS.ORG

lehetővé akart valami maradandót alkotni, valamivel odaszúrni az izraeli vezetésnek. Sajnos azonban ezzel a lépéssel nem csak az izraeli vezetést bírálta, hanem Obama elnök és Netanjahu személyes konfliktusa terelődött olyan politikai szintre, melynek következményei akár végzetesek is lehetnek.

Az amerikai tartózkodásnak nemcsak jelzés értéke van, de olyan folyamatokat is elindíthat, melyek kimenetele egyelőre nem látható és talán visszafordíthatatlan. A bizottság határozata ugyanis a jövőben referenciapontként szolgálhat az izraeli telepépítések sorozatos elítélésére, illetve egy bizonyos ponton akár komolyabb lépések, szankciók foganatosítására.

A hamarosan hivatalba lépő amerikai kormány politikusai, illetve a republikánus párt tájékozódik a dühtől. Majdnem precedens nélküli ugyanis, hogy egy leköszönő elnök olyan intézkedést foganatosít, melynek hivatali idejében semmi jelentősége nincs, ugyanakkor számos hosszútávú következménye van. A szenátus mindkét házában másik oldali padsorokban, demokratáknál is, nem kis visszatetszést váltott ki Obama lépése, ugyanakkor legélesebben természetesen a republikánus oldalon ostromozták a leköszönő elnököt és a külpolitikai vezetést, akiknek cseppet sem volt meglepő a heves tiltakozás. Mi sem mutatja ezt jobban, minthogy John Kerry, leköszönő külügyminiszter rendhagyóan hosszú, majd másfél óras sajtótájékoztatót tartott, amelyen magyarázta a magyarázhatatlant, hogy tulajdonképpen miért is szolgálja ez a határozat a kétállami megoldást, egyben a zsidó állam érdekét. Felmerül persze a kérdés, hogy amennyiben ez a határozat valóban Izrael érdekét (is) szolgálja, miért tartózkodással, miért nem egyenesen igen szavazattal élt az amerikai vezetés. Természetesen a kérdés költői.

Netanjahu miniszterelnök ezért nem győzi hangsúlyozni, hogy nem haladtak jó irányba az ügyek az Obama vezette amerikai kormányval, és egyértelműen bizakodó jeleket mutat a Trump adminisztráció irányá-

ba. Erre minden oka meg is van. A megválasztott elnök ugyanis élesen bírálta az amerikai lépést és azonnali megoldást sürgetett arra vonatkozólag, hogy miként tud a hivatalba lépő kormány visszalépni a döntéstől. A Biztonsági Tanácsot és az ENSZ egészét kvázi gittegyletnek nyilvánította, és Netanjahuhoz hasonlóan kilátásba helyezte a szervezet pénzügyi

nának. A zsidó állam a mai napig vár a telepek ügyének nemzetközi rendezésére, ám erre egyre kisebb az esély, hiszen sem a Palesztin Hatóság, sem a Gázát irányító Hamász nem tekinti őt tárgyalópartnernek.

A fő ok az ENSZ notórius, Ban Ki Mun főtitkár által is elismert Izrael-ellenessége lehet: a BT ezidáig

TUDTA?

Elemzők szerint személyes, illetve pszichológiai okai lehetnek az USA tartózkodásának: a Közel-Keleten bármiféle konstruktív megoldást előmozdítani képtelen Obama-adminisztráció így „állt bosszút” a szerinte folyton akadémikusodó, keményvonalas, az iráni atomalkut is élesen ellenző Netanjahu-kormányon (Kerry külügyminiszter a döntést követő beszédében élesen ostromozta is a szerinte a mainstream izraeli pártokat túszul ejtő radikális nacionalista, ill. ortodox vallásos erőket). Amerika ezzel több évtizedes Izrael melletti elkötelezettségét rúgta fel, hiszen bár maga is osztja, hogy a zsidó telepek „a béke akadályai”, eddig minden ilyen egyoldalú és rosszhiszemű tervezetet megvétózott.

támogatásának megvonását, amely lépés nem csak jelzésértékű.

MIÉRT FOGADTA EL EZT A DÖNTÉST A BIZTONSÁGI TANÁCS?

Erre a kérdésre a legnehezebb válaszolni, hiszen a határozat nyomán Izrael nyilván nem kezdi el kiköltöztetni több, mint félmillió állampolgárát a településekről. Ezek többsége eleve olyan tömbökben található (főként Jeruzsálem keleti, ill. déli külvárosaiként), amelyek egy átfogó nemzetközi rendezés után bizonyosan Izraelhez tartoz-

47 egyoldalú Izrael-ellenes határozatot fogadott el, miközben máig várunk mondjuk a valóban súlyosan jogsértő, népirtó szíriai, szudáni, jemeni vagy észak-koreai rezsimek elítélésére. (Épp a határozathozatal előtti időszakban zajlott pl. Aleppó drámája, anélkül, hogy a BT észrevette volna.)

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének megalakulása óta úgy tűnik mindösszesen egy pozitív döntése volt Izraellel kapcsolatban, mégpedig a zsidó állam megalakításának megszavazása.

AZ ÍGÉRET FÖLDJÉBŐL MODERN ORSZÁG

Az Obama-kormány utolsó napjaiban „átengedett” ENSZ BT határozat törvénytelennek titulálja az 1948-as tűzszünetet jelölő úgynevezett zöld vonalon túl lévő zsidó településeket (így pl. a jeruzsálemi óváros zsidó negyedét is). A zsidó nép és Izrael földjének kapcsolata azonban nem a '47-es ENSZ-határozatra, sem pedig a '67-es hatnapos háborúra, hanem a bibliai időkre nyúlik vissza. De hogyan lett a bibliai Ígéret földjéből a modern Izrael Állam? NAFTALI DEUTSCH ÍRÁSA

AZ ÍGÉRET FÖLDJÉTŐL A MODERNKORI BEVÁNDORLÁSIG

Ávrám ósapánknak azt parancsolta az Örökkévaló, hogy hagyja el otthonát és vándoroljon arra a földre, melyet az isteni ígéret neki és utódai számára jelölt ki. A Tórában számos alkalommal szerepel az ígéret, melyben Isten a zsidó népet nevezi meg a Szentföld birtokosának, és a Tóra előírásainak jelentős részét is csak Izrael országában lehet teljesíteni. Azt is régóta tudjuk, hogy a világ népei nem fogadják el a földünkhöz való jogunkat. Rási, a legnevesebb írásmagyarázó, a Tóra legelső mondatához fűzött kommentárjában felteszi a kérdést: miért a világ teremtésének elbeszéléssel kezdődik a Tóra, miért nem az első parancsolattal? Végtére is a Tóra elsősorban törvénygyűjtemény, nem pedig történelemlépcső. Válasza a következő: a világ népei elvitatják az Izrael földjéhez való jogunkat és tolvajnak neveznek minket. A teremtés történetére hivatkozva mondhatjuk nekik, hogy az Örökkévaló az egész világ, Ő teremtette azt, így az is az Ő joga, hogy a zsidó népnek rendelje a Szentföldet.

A Jehosua próféta vezette honfoglalást követő 3200 évben folyamatos volt

a zsidó jelenlét az országban, bár a zsidó lakosság létszámát gyakran tépázta meg az idegen hódítók (asszírok, babilóniaiak, perzsák, görögök, rómaiak, bizánciak, arabok, keresztések, törökök, britek) uralma. A száműzetésbe kényszerített zsidók mindig is visszavágytak őseik földjére, bizonyosságnak elég, ha csak bepillantunk egy imakönyvbe. „Izrael földjén élni felér a Tóra összes parancsolatával” – mondták a Talmud bölcsei, így minden korban voltak olyanok, akik nekivágtak a hosszú, veszélyes útnak, és megpróbálták megvetni a lábukat a pusztasággá vált, elhanyagolt országban.

A tömeges bevándorlás a 19-20. század fordulóján indult meg, első-

sorban a Kelet-Európában tomboló antiszemitizmus hatására. Az első települések lakói megküzdöttek a mostoha körülményekkel, földeket törtek fel, mocsarakat csapoltak le és védték közösségeiket az arabok támadásaitól.

„HA AKARJÁTOK, NEM MESE”

A Budapesten született Herzl Tivadar által életre hívott cionista mozgalom egy önálló zsidó állam megalapítását tűzte ki céljául Izrael földjén.

A mozgalom törekvéseinek első gyümölcse az 1912-ben kihirdetett Balfour-nyilatkozat volt, melyben a Szentföld felett mandátumjoggal rendelkező brit birodalom elismerte a

Megérkezés Izrael földjére

zsidó nép jogát ősei földjére, és támogatásáról biztosította a zsidó nemzeti otthon megalapítását. Ezt a határozatot az ENSZ elődje, a Népszövetség is megerősítette 1922-ben, amikor kijelentették: *„Ezennel elismerjük a zsidó nép és Palesztina történelmi kapcsolatát, mely alapján joguk van újjáépíteni nemzeti otthonukat abban az országban.”*

Fontos megemlíteni, hogy a Palesztina kifejezés a római korból ered, és egy földrajzi területet jelöl. A mai Izraelben élő, különböző korszakokban, különböző helyekről érkezett arab lakosság csak a hatnapos háború után kezdte ezen a néven meghatározni a magának követelt országot és saját identitását.

A holokauszt után egyértelművé vált, hogy nem lehet tovább halogatni

lemet, Júdeát és Somront Jordánia, a Gáza-övezetet Egyiptom szállta meg. Az arab országok egyike sem egyezett bele abba, hogy a szentföldi arab közösség saját államot hozzon létre, és egyikük sem adott állampolgárságot a háború elől menekülőknél.

HONVÉDELEM, MINT ÉLETFORMA

A következő évtizedekben Izraelnek sorozatos háborúkban kellett megvédenie határait és a felgyorsult bevándorlásnak köszönhetően egyre növekvő lakosságát. Az 1956-os szuezi válságot az 1967-ben vívott hatnapos háború követte, melynek során Izrael villámháborúban győzedelmeskedett a hatalmas túlerővel rendelkező ellenséges országok felett, és elfoglalta Jeruzsálem jordán megszállás alatti

Jeruzsálemi zsidók, 1895

állam megalapításáról. Az izraeli közvéleményt rendkívül megosztotta az úgynevezett „békefolyamat”, melynek során Izrael fegyverekkel látta el a Palesztin Hatóság rendfenntartó erőit, és egyre több arab településről vont ki a hadsereg egységeit. A palesztinok azonnal merényletek sorozatát kezdték meg, melyek rengeteg izraeli áldozatot szedtek. A 2000-ben kezdődött második intifáda során a támadások száma megsokszorozódott, és több mint ezer izraeli vesztette életét.

Végül 2002-ben az izraeli hadsereg bevonult számos palesztin városba, és felszámolta a terrorfészkeket. Megkezdődött a biztonsági fal építése is, melynek hatására drasztikusan csökkent a merényletek száma.

2005-ben Áriel Sárón miniszterelnök döntött a Gáza-övezetben épült zsidó települések felszámolásáról és 9000 lakosának kitelepítéséről. A kivonulást hónapokon keresztül tartó tiltakozóhullám előzte meg. Az övezetben hamarosan a Hámász terrorszervezet

Gus Ecion – Bata'in

a zsidó állam megalapítását. Az ENSZ 1947-ben döntött a brit mandátumterület felosztásáról. Annak keleti felén kikiáltották a Jordán Királyságot, nyugati felét felosztották a zsidó és az

negyedeit, Júdeát, Somront, a Gáza-övezetet, a Színáj-félszigetet és a Golán-fennsíkot. Az arab válaszcspásra 1973-ban, a jom kipuri háborúval került sor, melyből – bár jelentős

„Foglaljátok el az országot és lakjatok benne, mert nektek adtam az országot, hogy elfoglaljátok.” (4Mózes 33:53.)

arab lakosság között, Jeruzsálemnek pedig nemzetközi státuszt rendeltek. A cionista mozgalom elfogadta a határozatot, a környező arab államok azonban azonnal támadást indítottak Izrael ellen. A tíz hónapig tartó függetlenségi háborúban a fiatal ország visszaverte Egyiptom, Szíria, Jordánia és Irak katonáit, és még növelni is tudta területét. Ezzel együtt számos zsidó települést evakuálni kellett Gus Ecionban, a Jordán-völgyben, Jeruzsálem környékén, illetve a jeruzsálemi óváros zsidó negyedében. Az arab kézen maradt Kelet-Jeruzsá-

veszteségek árán – ismét Izrael került ki győztesen. Libanonnal két háborút vívott Izrael, 1982-ben és 2006-ban.

A BÉKEFOLYAMAT FOLYAMATOS KUDARCAI

1978-ban Izrael békét kötött Egyiptommal, melynek keretében kivonultak a Színájról. Ezt 1994-ben a Jordániával kötött békeegyezmény követte, illetve az oslói szerződés, melyben Izrael a Jasszer Arafat vezette terrorszervezettel, a PFSZ-szel egyezett meg a Júdea, Somron és Gáza területén fokozatosan létrehozandó arab

vette át az uralmat, és több ezer rakétát lőttek ki Izrael felé. Ezzel két hadjáratot kényszerítettek ki.

FÖLDÉRT – TERRORT

A hatnapos háború hihetetlen diadalát sok vallásos zsidó csodaként értékelte, és elérkezettnek látta az időt a frissen elfoglalt, bibliai vidékek benépesítésére. Az izraeli kormányok is támogatták a zsidó települések létrehozását ezeken a területeken, elsősorban biztonsági okokból, de készek voltak területi kompromisszumokra is a remélt béke érdekében.

FOTÓ: YAIR ARONSTHAM

Ennek legsúlyosabb példája az volt, amikor – közvetlenül a háború után – Mose Dáján átadta a zsidóság legszen- tebb helye, a jeruzsálemi Templomhegy ellenőrzését az iszlám vallási felügyelet- nek, a Waqf-nak. A Lubavicsi Rebbe így értékelte a területek átadásával meg- vásárolni kívánt nyugalom elvét:

„Egyáltalán semmilyen előny vagy haszon nem származhat a területek átadásából, mert szavaik semmit sem érnek, ahogyan azt már láthattuk a múltban, az összes békére vonatkozó biztosíték ellenére ... Minden alkalommal, amikor kitudódik, hogy területek átadásáról folynak a tárgyalások, újabb, pusztulást hozó terrorhullám veszi kezdetét.”

Amíg Izrael anektálta Kelet-Jeru- zsálemet és a Golán-fennsíkot, addig Júdeát és Somront – melyre a nyugati sajtó Nyugati Partként vagy Ciszjordá- niaként hivatkozik – hivatalosan nem csatolta az országhoz. Az itt élő arab lakosság nem kapott izraeli állampol- gárságot, ők a Palesztin Hatóság fel- ügyelete alá tartoznak. A területet há- rom különböző térségre osztották: az „A” térség a Palesztin Autonómia része,

ide izraelieknek tilos és életveszélyes a belépés. A „B” térség palesztin polgári, de izraeli katonai ellenőrzés alatt áll, a „C” térséget pedig Izrael ellenőrzi.

ÉLET A „TELEPEKEN”

Júdea és Somron területén ma már 410 000 zsidó él, Jeruzsálem felsza-

badított és 1967 után épített negye- deiben pedig 390 000, így az izraeli zsidók mintegy 13%-a az ENSZ fogal- mai szerint „telepes”. Az itt élő zsidók száma évről-évre növekszik, az izraeli átlagnál jelentősebb mértékben. En- nek oka a nagyobb gyermekáldás, az Izraelben mért legmagasabb várható élettartam és a folyamatos beköltö- zés. A szám lehetne még magasabb, azonban politikai okokból gyakran

korlátozzák az építkezéseket. A la- kosok az izraeli társadalom minden rétegét képviselik, élnek itt vallásosak és világiak, harediek és modern orto- doxok. Vannak, akiket a hit, másokat az ideológia vonzott ide, de olyanok is akadnak, akiket a szép környezet, a bibliai tájak ragadtak meg.

Júdea és Somron területén ösz- szesen 150 zsidó település található, többségük kistelepülés, de felépült több város is. A legnépesebb a haredi zsidók által lakott Modiin Illit (65 000 fő) és Bétár Illit (50 000 fő), illetve a főleg szekuláris lakosságú Máále Ádumim (40 000 fő) és Áriel (19 000 fő), valamint Givát Zeev (16 000 fő).

A települések nagy többsége úgy- nevezett *jiswv kehiláti*, azaz közösségi település, melyek jellemzően családi házakból állnak, de alapítottak me- zőgazdasággal foglalkozó kibuco- kat és mosávokat is. Több jelentős méretű ipari parkot is létrehoztak, melyek több százezer arab számára is megélhetést biztosítanak. Sok helyen teszik termővé a földet, és az ókorhoz hasonlóan ma is különösen magas minőségű a hegyvidékeken előállított

**1947
AZ ENSZ FELOSZTÁSI TERVE**

**1949-56
A FÜGGETLENSÉGI HÁBORÚ UTÁN**

**1956-67
A SZUEZI VÁLSÁG UTÁN**

Izrael területi változásai

Júdea és Somron zsidó települései, a *jisuvok*

bor és olívaolaj, illetve a Jordán-völgyében termelt datolya.

ÚJ ÉLET, BIBLIAI TÁJAKON

Az első település, melyet a hatnapos háború után alapítottak, Kfár Ecion volt. Az eredeti vallásos kibucot 1948-ban, egy nappal Izrael kikiáltása előtt foglalták el a jordán légió katonái, lakóit – négy ember kivéte-

lével – lemészárolták. A zsidó letelepedés szimbólumaként Kfár Ecion már 1967-ben újjáalakult, a függetlenségi háború előtt ott gyerekeskedő Chánán Porát rabbi vezetésével. A következő években számos *jisuvot* és *kibucot*, illetve egy várost (a bibliai Efrátot) alapítottak a környéken, mely ma Gus Ecion (Ecion tömb) néven ismert.

Gus Eciontól délre fekszik az ősatyák városa, Hevron, mely mindig is Izrael földjének egyik spirituális központja volt. Itt található a Máchpéla-barlang, mely Ávrám, Jicchák, Jáákov, Szará, Rivka és Lea sírját rejt. A városban élő arabok 1929-ben – tehát jóval Izrael megalapítása vagy az 1967-es „megszállás” előtt – véres pogrom során üzték el a zsidó lakosokat. 1967 után azonban több épület-tömböt sikerült ismét zsidó tulajdonba venni, s jelenleg 800 zsidó él újra az ősi városban. Hevron mellett épült fel Kiriját Árbá városa, mely Hevron másik bibliai nevét viseli. A szent várostól délre, Beer Sevá felé található a Hár Hevron területi önkormányzat, mely – akárcsak egykor – számos zsi-

dó települést és mezőgazdasági területet foglal magába.

A Binjámin régió északról és keletről veszi körül Jeruzsálemet. Magába foglalja Bét Él környékét, Silót, a Modiintól északra lévő vidéket és a Júdeai-sivatag településeit és. Északi határán kezdődik a Somron, melyet zöldellő hegyek és erdők jellemeznek. Legnagyobb zsidó településén, Árielben egyetem működik, melyet zsidó és arab diákok egyaránt látogatnak.

A Jordán-folyó völgyének déli részén és a Holt-tenger medencéjének északi felén fekszik a Bikát Hájárden megye, ahol nem sokkal a hatnapos háború után már megkezdődött a zsidó letelepedés, elsősorban a terület stratégiai elhelyezkedése miatt, hiszen itt húzódik a jordán határ. Izrael egyik legforróbb vidéke ez. Elsősorban kis, mezőgazdasággal foglalkozó települések létesültek ezen a vidéken, melyen keresztülhalad az ország leg-hosszabb útja, mely a Vörös-tenger partján fekvő Éjlátot köti össze a libanoni határon fekvő Metulával 470 km hosszan.

1967-78 A HATNAPOS HÁBORÚ (1967) ÉS A JOM KIPURI HÁBORÚ (1973) IDEJÉN

1978-2005 A CAMP DAVID-I MEGÁLLAPODÁS UTÁN

2005 A GÁZAI KIVONULÁS UTÁN

BARANGOLÁS JÚDEA ÉS SOMRON SZENT HELYEIN

Van egy mondás, miszerint bárhol leásunk egy kicsit a földre Izraelben, értékes régészeti leletekre bukkanhatunk. Júdeában és Somronban ez többszörösen igaz, ázni sem kell, elegendő kinézni az ablakon. DÉNES ANNA ÍRÁSA

„És átvonult Ávrám az országon egész Sechem helységéig, Móre tölgyéig... és megjelent az Örökkévaló Ávrámnak és mondta: Magzatodnak fogom adni ezt az országot.” (1Mózes 12:6-7.)

Az ENSZ által „megszálltnak” tekintett területen zajlott a zsidó nép történelmének egy jelentős része. Régészeti leletek és ma is álló emlékek tucatjai mutatják, mióta is élnek zsidók ezen a sokak által vitatott részén a világnak. Jó tudni, hogy az arabok, illetve a nemzetközi közvélemény által leginkább vitatott területek, az arab-izraeli konfliktus gócpontjai éppen azok a helyszínek, melyeket a zsidó nép pénzen vásárolt meg: Jeruzsálem, Hevron és Sechem.

JERUZSÁLEM, AZ ARANY VÁROS

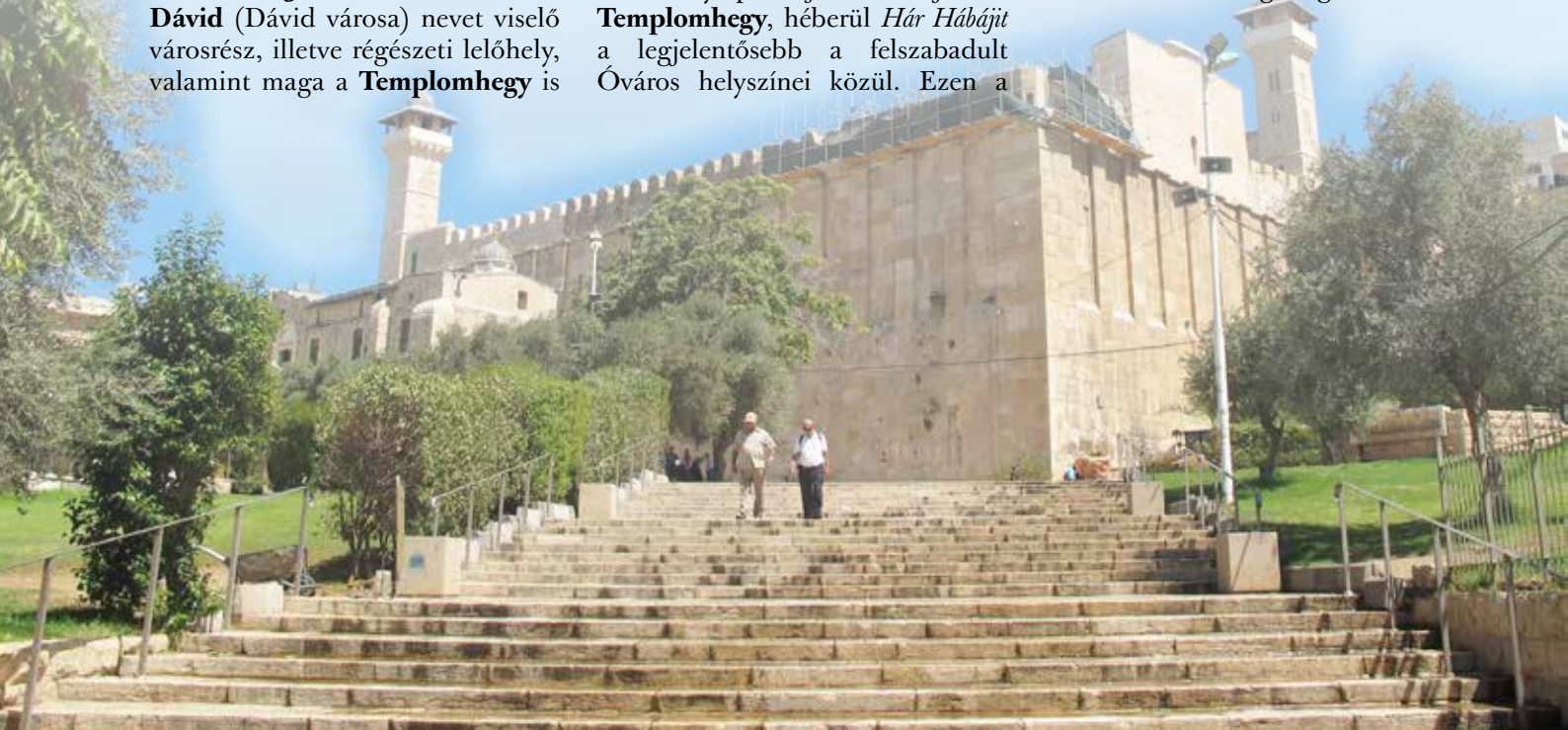
Induljunk ki a zsidó nép örök fővárosából, **Jeruzsálemből**. Az **Ir Dávid** (Dávid városa) nevet viselő városrész, illetve régészeti lelőhely, valamint maga a **Templomhegy** is

„vitatott” területen fekszik. Ezeket a területeket, melyek zsidó vonatkozásait a hagyományon és a Biblián túl számtalan régészeti lelet is bizonyítja, 1967-ben szabadították fel az izraeli csapatok a 48-as jordán megszállás alól. Smuél próféta második könyve arról is beszámol, hogyan vásárolta meg a Morijá-hegyet (vagyis a Templomhegyet) Dávid király Árávnaótól:

„És szólt Árávnaóhoz: ... pénzen fogom megvenni tőled, s nem mutatok be az Örökkévalónak, Istenemnek ingyen való áldozatokat. És megvette Dávid a szérút és a marhát ötven sékel ezüstért.” (2Sámuel 24:24.)

Az Ir Dávidban található a Bibliában több helyen említett **Gihonforrás**, a **Siloách-patak**, a **Kidron-völgyének** nekropolisza, illetve Dávid király palotájának romjai. A **Templomhegy**, héberül **Hár Hábájit** a legjelentősebb a felszabadult Óváros helyszínei közül. Ezen a

területen állt mind az első, mind a második Szentély, a hagyomány szerint innen indult a világ teremtése is, illetve itt emelte oltárra Ávrám ősatyánk fiát, Jicchákot (Izsákot). A terület ma az iszlám vallási rendőrség, a Waqf fennhatósága alá tartozik, zsidók csak meghatározott számban és körülmények között mehetnek fel a hegyre, az imádkozás pedig szigorúan tilos minden nem-muszlim számára. (Sok zsidó háláchikus tilalom miatt nem is megy fel a Templomhegyre) A Hár Hábájit alatt található a Heródes által kibővített Templomhegy épségben megmaradt támfala, a **Siratófal**, azaz a **Kotel**. A ma látható rész a teljes falnak csupán töredéke, mind hosszában, mind magasságában. A 2000 évvel ezelőtti utcaszintet és az 500 méter hosszú fal talapzatát vezetett túra keretében lehet meglátogatni.

BIBLIAI HELYEK VESZÉLYBEN

Tel Somron (Szebásztia): Izrael királyságának fővárosa 2900 évvel ezelőtt, később Heródes városa a római korban. Ma nemzeti park Sávėj Somron zsidó település mellett a biztonsági szervekkel egyeztetve látogatható.

Hár Gerizim A bibliai „áldások hegye”, később a samaritánusok (somronim) szent hegye, templomuk és városuk helyszíne. A mai napig élnek itt samaritánusok és végzik szertartásaikat a hegyen. Ma nemzeti park Hár Bráchá zsidó település mellett, Sechem (Náblusz) közelében

Siló Ókori zsidó település. Itt állt a *Miskán* – a pusztai Szentély 369 éven keresztül, miután a zsidók letelepedtek Izrael Földjén. Ma zsidó település, mellette régészeti parkkal.

Bét-Él „És megjelent az Örökkévaló Ávrámnak és mondta: Magzatodnak fogom adni ezt az országot. És épített ott oltárt az Örökkévalónak, aki neki megjelent. Onnan pedig tovament a hegyre, Bét-Éltől keletre és felütötte sátorát...” (1Mózes 12:7-8) Ma zsidó település.

Micpá, Kever Smuel Smuél (Sámuel) próféta sírja fölött napjainkban kereszties alapokon nyugvó, muszlim épület emelkedik. Mellette hasmóneus zsidó település romjai. A próféta itt kente fel királlyá Sault. Jehuda Mákábi katonái innen indultak harcba a görögök ellen. „És egybehívta Sámuel a népet az Örökkévalóhoz Micpába.” (1. Sámuel 10:17)

Herodion Mesterséges domb Jeruzsálemtől délre, mely Heródes király egyik palotáját és sírhelyét rejt. A domb belsejében a Bár Kochvá felkelés korabeli alagútrendszer. Ma nemzeti park.

Szuszja kora középkori, kiterjedt zsidó település feltárt romjai, többek között egy IV-VII. századból származó zsinagógával, lakóbarlangokkal és műhelyekkel, feltehetően azonos a bibliai Kármellal. Ma turisztikai látványosság Szuszja zsidó település mellett.

Kumrán A Holt-tengeri tekercseket rejtő barlangok helye, 2200 évvel ezelőtt alapított zsidó (esszénus) település romjai, feltehetően azonos a bibliai Szecháchával. Ma nemzeti park, a Kália kibuc mellett.

JERIKÓ ÉS AZ Ő FALAI – AZ ELSŐ ELFOGLALT VÁROS

Forduljunk most Jeruzsálemtől kelet felé. Az **Olajfák-hegyn** túl, a Júdeai-sivatagban, mindössze félórányi autótúra a fővárostól található **Jerikó**. Régészeti leletek bizonyítják, hogy ezen a területen feküdt a Bibliában is említett Jerikó városa, a világ egyik legősibb, fallal körülvett települése. A zsidók a pusztai vándorlást követően, a Jordán-folyón átkelve, Jerikóval szemben vonultak be az országba Jehosua vezetésével. Ez volt az első város, melyet a zsidók az országba érkezésük után meghódítottak, falait – a Biblia tudósítása szerint – a sófár hangjával döntötték le. Mint annyiszor, itt is a helyszín arab neve őrizte meg a zsidó örökséget: a Jordán-folyó e szakaszát arabul **Kászér-ál-Jáhudnak**, azaz a zsidók útjának nevezik. A városban található továbbá a hanukai diadal után hatalomra került Hasmóneus dinasztia palotájának romjai, és két gyönyörű mozaikpadlós, ősi zsinagóga maradványai is.

Szuszja

HÁROM VÁROS – HÁROM SÍRBOLT

Jerikón kívül három, jelenleg arabok lakta nagyváros származik a bibliai időkből: **Bét-Lechem** (Betlehem), **Hevron** és **Sechem**. Ezek megegyeznek abban is, hogy temetkezési helyként említi őket a Tóra. A legkorábbi közülük Hevron, mellyel kapcsolatban ezt olvashatjuk:

„És meghalt Szára (Sára) Kirját Árbában, az Hevron, Kánaán országában ... És szólt [Ávrám] Efrónhoz az ország népének füle hallatára, mondván: Bárcsak meghallgatnál engem: megadom a pénzt a mezőért, vedd el tőlem, hogy hadd temessem el halottamat oda. És felelt Efrón Ávrámnak, mondván neki: Uram, hallgass meg engem! Egy föld négyszáz sékel ezüstért, köztem és közted, mi az? Halottadat pedig temesd el. És elérte Ávrám Efrónt, és lemérte Ávrám Efrónnak az ezüstöt, amelyről szólt Chét fiainak füle hallatára, négyszáz sékel ezüstöt, kelendőt a kereskedőnél. Így ma-

radt Efrón mezeje, mely Máchpélában van, mely Mámré előtt van, a mező és a barlang, mely benne van és minden fa, mely a mezőn van, egész határában, köröskörül, Ávrámé vétel gyanánt ... És aztán eltemette Ávrám Szárát, az ő feleségét Máchpéla mezejének barlangjába, Mámré előtt, az Hevron; Kánaán országában. És maradt a mező, meg a barlang, mely benne van, Ávrámé sírnak való birtokul, Chét fiaitól.” (1Mózes 23:2., 13-20.)

A szövegben említett **Kirját Árbá** ma népes zsidó település, közvetlenül **Hevron** városa mellett. A **Máchpéla-barlang**, mely köré több lépcsőben épült a ma látható épület – egy része Heródes korából származik, más része pedig a középkori muszlim építészet remekei közé tartozik – az ősapák és a négyből három őszanya sírját rejt magában. A hely különleges abból a szempontból, hogy írásos bizonyítékunk van arra, hogy a zsidó nép pénzen megvásárolt tulajdona, illetve azért is, mert azon ritka sírhelyek közé tartozik, melyek hitelességéhez nem fér kétség. Jelenleg az épület legnagyobb része zsidók számára is látogatható, kivéve a jeles muszlim ünnepeket, amikor mecsetként üzemel.

Hevron más részei is őrzik a zsidó letelepedés emlékeit. A város nyugati részén fekvő **Tel Rumeida** területén található az **Ádnot Jisáj** nevű hely, ahol Jisáj, Dávid király apja, illetve Rut, Dávid király nagyanyjának a sírja is található, és itt állt Dávid király egykori székhelye is. A város zsidó közösségének egyik központja az **Ávrám Ávinu** zsinagóga, melyet a Spanyolországból kiűzött zsidók alapítottak ötszáz évvel ezelőtt. A Jordán megszállás alatt az épület megrongálódott és kecskeólnak használták, ma azonban régi pompájában fogadja a híveket.

A negyedik őszanya, Ráchel sírja **Bét-Lechemben** található. Az Örökkévaló Jáakovot családjával **Bét-Élbe** küldte, hogy ott oltárt állítson az Észávtól (Ézsautól) való megmenekülésének emlékére. Majd újra útra keltek Bét-Élből, és az Efrát

Ir Dávid-Dávid városa

felé vivő úton – **Efrát** ma ismét zsidó település a Jeruzsálemtől délre eső, Gus Ecion nevű vidéken –, Bét-Lechem mellett Ráchel életet adott második fiának, Binjáminnak, ő maga azonban belehalt a szülésbe.

jának oszlopa a mai napig.” (1Mózes 35:16., 19.)

A feltételezett sírhely fölé az otomán fennhatóság alatt építettek mecsetet (mai formáját egy XIX. századi helyreállítás során nyerte el). A folyamatos arab terror miatt a sír megerősített épületét magas betonfal választja el a várostól, csak jelentős katonai jelenléttel biztosítható az imádkozni érkezők biztonsága.

A Tórában többször szerepel **Sechem** is, mely ma – Náblusz néven – szintén arab város. Jáákov egyetlen néven nevezett lánya, Dina története kapcsán hallunk róla részletesen a Tórában. Ott található ezen kívül a *kever Jozsef* – Jozsef (József) sírja, mely fölött ma XIX. századi épület emelkedik. Az oslói békeszerződés alapján a sír a Palesztin Hatóság felügyelete alá került. Ezt követően a helyiek a palesztin rendőrség támogatásával, többször felgyújtották és megromgálták az épületet. Jelenleg zsidók számára csak előzetes egyeztetés után, katonai kísérettel, az éjszakai órákban látogatható. A Tánáchban ezt találjuk a helyről:

„József csontjait pedig, melyeket felhoztak Izrael fiai Egyiptomból, eltemették Sechemben, azon mező telkén, melyet megvett Jáákov Chámor, Sechem atyja faitól száz keszítáért; és jutottak József fiainak birtokul.” (Jehosua 24:32.)

A REBBE KIÁLLT JÚDÁÉRT ÉS SOMRONÉRT

A múltbeli és a jelenlegi zsidó jelenlét Júdea és Somron területén egyaránt tagadhatatlan. Bár lassan, de határozottan úgy alakul a helyzet, ahogyan azt az áldott emlékü lubavicsi Rebbe szerette volna, aki fontosnak tartotta, hogy minél többet építkezzenek Júdeában és Somronban, még tovább növekedjen a gyermekvállalási kedv, és azt is hangsúlyozta, hogy meg kell erősíteni az emberekben azt a tudatot, hogy Izrael Földje a zsidók Istentől eredő ajándéka. „Miért nem jelentik ki [az izraeli vezetők], hogy Izrael a miénk? Ahogyan az ember nem mondhat le a testének egy részéről, ugyanúgy képtelenség egy zsidó számára, hogy Izrael egyes részeit másnak adja.”

Ráchel sírja 1910 körül és ma

„És elindultak Bét-Élből, de még egy dülő volt, hogy elérkezzenek Efrátba; akkor szület Ráchel, de nehezen szület... Ráchel meghalt és eltemették az Efrátba vezető úton, Bét-Lechem. És fölállított Jáákov oszlopot a sírja fölött, az Ráchel sír-

„És elérkezett Jáákov épségben Sechem városába, mely Kánaán országában van... Megvette a mező részét, ahol felvonta sátorát, Chámor, Sechem atyjának faitól száz keszítáért. És állított ott oltárt és elnevezte: Isten, Izrael Istene.” (1Mózes 33:18-20.)

Addig is, amíg ez megtörténik, minden nap így imádkozunk:

„Adj jelt a nagy kürttel szabadulásunkra, és emelj zászlót szétszórtságaink egybegyűjtésére! Gyűjts is egybe minket a föld négy tájáról országunkba! Áldott vagy Te, Örökkévaló, aki egybegyűjti népe, Izrael száműzöttjeit.”

ISTEN GYÓGYÍT, DE AZÉRT ORVOS IS KELL HOZZÁ – 2. rész

Ahogy az orvostudomány fejlődik, úgy szaporodnak körülötte a zsidó jog és etika kérdőjelei. Van számos olyan kiemelkedő terület, amely súlyos háláchikus kérdést vet fel. Kétrészes cikksorozatának második részében **OBERLANDER BÁRUCH** rabbi, a Semmelweis Egyetemen **Zsidó orvosi etika** tárgyának kurzusvezetője, az orvoslás etikai kérdéseit vizsgálja a háláchá szemszögéből.

Az alábbiakban konkrét orvosi helyzeteket vizsgálunk a háláchá szempontjából. Ezek csak általános irányelvek az általánosan elfogadott rabbinikus vélemények alapján, pontos döntést csak az adott eset részletes ismeretében hozhat egy kompetens rabbi.

FOGAMZÁSGÁTLÁS

A gyereknemzés a Tóra szerint kötelező micva⁴. Mint minden más micvá⁵, erre is vonatkozik, hogy nem szabad halogatni, hanem ahogy van rá lehetőség, meg kell tenni⁶.

Hány gyereket kell a világra hozni? A Talmud szerint⁷ a kötelező egy fiú és egy lány utód – ahogy Isten is egy férfit és egy nőt teremtett. Ez a minimum, felső határ azonban nincs, minden további gyermek egy új micva⁸.

Ha egy pár fogamzásgátlást szeretne valamiért alkalmazni, szakértő rabbi-val vizsgálják meg a lehetőségeiket. Olyan házaspár esetén, akik nem teljesítették az egy fiú – egy lány „kvótát”, csak egészségügyi veszély esetén engedik meg általában a fogamzásgátlást⁹. Ha már ezt „tel-

jesítették”, akkor mérlegelhető, és megfelelő indokkal a rabbihoz lehet fordulni engedélyért¹⁰. Általában a család gazdasági helyzete nem szolgált elegendő indok lenni¹¹, hiszen, „Aki adja a gyermeket [Isten], Ő adja a megélhetést is hozzá”¹².

A fogamzásgátlás elvi engedélyezése mellett annak módját is meg kell vitatni. Már a Talmud¹³ is beszél egyes – ma már nem beazonosítható növények¹⁴ – fogamzásgátló hatásáról, melyek a korabeli beszámolók alapján nagyon hatékonyak voltak¹⁵.

Azok az eszközök, – pl. az óvszer¹⁶ – amik elválasztják a férfit és a nőt, nem megengedettek, mert így az együttlét a férfi szempontjából önkielégítésnek számít, amit a Biblia tilt¹⁷. Minden olyan eszköz, amely nem választ el, megfelelő indokkal mérlegelhető. Emellett szülés után 24 hónapig szakértő rabbi engedélyezheti a védekezést, ha szükség van arra, hogy az édesanya teste regenerálódni tudjon¹⁸, figyelembe véve, hogy teljesítették-e már az egy fiú és egy leány micváját¹⁹.

ABORTUSZ

A Tóra azt írja²⁰: „Aki ember vérént onlja emberben, annak vére ontásék!” Hol van ember emberben? A Talmud szerint²¹ ez nem más, mint a magzat az anya méhében. Ez az alapja az abortusz tilalmának, ami lényegében a már megszületett emberekre vonatkozó „Ne ölj!” tilalom²² kiterjesztése a potenciális életre²³. Azonban a háláchá különbséget tesz a megszületett ember és a magzat között: ha a magzat léte veszélyezteti az anya életét, akkor egészen addig, amíg a magzat nagyobbra nem született – az édesanya életét kell védeni²⁴.

Nemi erőszak esetén a háláchá engedélyezi az esemény utáni tablettát

GYÓGYSZEREK, VITAMINOK ÉS KÓSER MARIHUÁNA

Gyógyszerek esetében – amennyiben a céljuk nem életmentés – felmerülhetnek kósersági kérdések is. Az elfogadott vélemény az, hogyha nincs a gyógyszernek kóser megfelelője, akkor – az alábbi érvelésre alapozva – betegség esetén lehet szedni, minden probléma nélkül.

A kapszulás kizserelés esetében nincsen kósersági probléma, mivel a gyógyszert a „csomagolással” együtt veszi be az ember, így ez nem számít evésnek, és nincs akadálya a beszédésének. Külön figyelmet kell fordítani az ún. lágyszselatin kapszulákra, mivel a zselatin komoly kósersági kérdéseket vet fel.

A tabletták akkor is szedhetők, ha nem kóser alapanyagból készültek, ezek ugyanis általában keserűek, ezért nem számít a bevitelük evésnek. Azonban egyesek szerint, mivel manapság sok gyógyszert pont a keserűség miatt ízesítenek, így ezek problémásak lehetnek, és egyedi elbírálást igényelnek.

Ezenkívül, ha a gyógyszerek előállítása során olyan eljárásokon megy keresztül az alapanyag – kivonás, szárítás, stb. –, hogy az minden eredeti ízét elveszíti, a gyógyszer alapanyaga „olyan, mint egy fadarab”, már nem számít ételnek.¹

Különösen nagy odafigyelést igényelnek a folyékony gyógyszerek (és vitaminok), mivel ezekben megőrződhetett az eredeti, nem kóser alapanyag íze, így mindenképpen ételnek számítanak.

A létfontosságú gyógyszerek után vizsgáljuk meg a vitaminokat is! Mivel ezeknek a szedése általában nem létszükséglet, így más elbírálás alá esnek, mint a gyógyszerek. A fentiek értelmében a kapszulákból fogyasztható a nem kóser vitamin is, míg a tabletták esetében más a helyzet, mivel azok minősülhetnek ételnek is akár, így ajánlott ezekből kósert választani.

Mindezek általános vitaminszedésre vonatkoznak, ha létfontosságú a szedése, pl. kialakult hiánybetegség esetén, akkor szakértő rabbi elbírálása alapján gyógyszernek tekinthetőek.

Az utóbbi időben többször lehetett hallani kóser minősítést nyert orvosi marihuánáról². A drogfogyasztás etikai kérdésein túl³ gyógyszerként ugyanazok a szabályok érvényesek rá, mint bármilyen más orvosságra.

használatát, hogy ne történjen meg a fogantatás²⁵. Sőt egyes vélemények szerint akár az abortusz is megengedhető²⁶.

Nincs egységes álláspont arra vonatkozóan, hogyha a magzatnak bizonyítottan és egyértelműen nagyon komoly betegsége van, akkor megengedett-e a terhesség-megszakítás, és ha igen, milyen körülmények között²⁷. Egyértelműen tilos az abortusz, ha nincs nagyon komoly ok a háttérben²⁸.

Gyakori kérdés az abortuszvitákban, hogy a korlátozásával a nők önrendelkezési jogát csorbítják. A zsidóság teljesen egyetért azzal, hogy nem dönthet senki egy másik ember életéről – de ez igaz abban az esetben is, amikor a nő a magzat életéről dönt. Itt konfliktusba kerül a nő a magzattal, hiszen utóbbinak szintén joga van az élethez. Ebből következik, hogy akármilyen személyes érvek is vannak, azok nem írhatják felül a magzat jogát az élethez²⁹.

Ebben és hasonló esetekben fontos megérteni, hogy a rabbi sosem mond ellent az orvostudománynak. Például, ha egy orvos szerint esélyes, hogy a gyerek betegen fog születni és emiatt javasolja az abortuszt, míg a rabbi úgy véli, tilos elvetetni a magzatot egy feltételezés alapján, akkor nem az orvos szakmai véleményét kérdőjelezi meg, hanem ugyanazt a helyzetet más etikai szabályok mentén értelmezi.

SZERVÁTÜLTETÉS

Ahogy más eljárások esetén, úgy itt is az az alapelv, hogy a szervátültetés csak akkor megengedett, ha általa a betegnek nagyobb az esélye, hogy nyerni fog a beavatkozással. Nincs jogunk megkockáztatni egy olyan eljárást, amely nagyobb eséllyel lehet káros a beteg számára, mint hasznos³⁰.

A donor részéről figyelembe kell venni, hogy a zsidó felfogás szerint a test és a lélek kapcsolata nem szűnik meg teljesen a halál után sem³¹. Éppen ezért kell a holttestnek a megfelelő tiszteletet megadni, mihamarabb eltemetni³² és tilos hasznot húzni belőle³³.

A legjobb módja a szervátültetésnek háláchikus szempontból a mesterséges úton előállított, vagy állati eredetű szerv használata³⁴. Természetesen erre nem vonatkozik a kórság előírása, hiszen nem étkezésről van szó, így használhatóak pl. disznónak a szervei is³⁵.

Ha nincs lehetőség mesterséges vagy állati eredetű szerv használatára, akkor el szabad elfogadni élő emberi donornak olyan „szervét”, ami újratermelődik. Ilyen például a vér: ha tehetjük, kötelességünk vért adni, hiszen egyáltalán nem veszélyes³⁶. Olyan testrészt, ami nélkül normálisan tud tovább működni az ember – pl. vese, hiszen egy egészséges ember egy vesével is jól tud működni – szabad adományozni, de vita van a törvényhozók között arról, hogy ez morális kötelesség-e vagy sem³⁷. Olyan testrészt, ami a későbbiekben hiányozna a donor testének működéséből, pl. kéz-láb, nem szabad adományozni, mert az ember még egy másik ember javára se mondhat le ezekről.

Holttestből szükség esetén szabad elfogadni testrészeket, elsősorban akkor, ha életmentésről van szó³⁸. Kivételt képez a szívatültetés, mert azt csak akkor lehet átültetni, ha még működik – vagyis erre csak az agyhalál után, de a szív leállása előtt van lehetőség. Az izraeli rabbináus elfogadta azt az álláspontot, a Talmudra³⁹ hivatkozva, hogy az agyhalál is halál és megengedte a szívatültetést, de mások gyilkosságnak tartják⁴⁰.

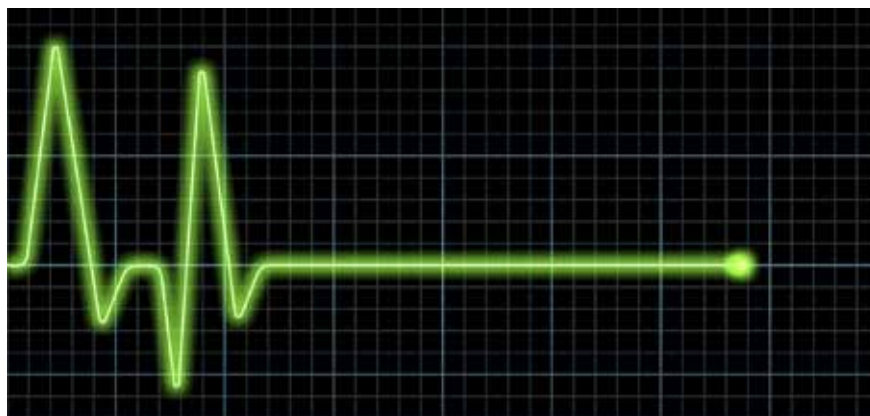
Bizonyos vélemények szerint, más elbírálás alá esik a szervbankba

való adakozás, ahol nem feltétlenül van előttünk a halálos beteg, akin ilyen módon segíteni lehet, és így nem beszélhetünk életmentésről⁴¹.

EUTANÁZIA

Egykor, ha az orvosok nem tudták meggyógyítani a beteget, rövid időn belül meghalt, nem volt mód életben tartani. Ma már sokszor meg tudják hosszabbítani a halálos beteg életét, akár évekkel is, így az eutanázia kérdése bizonyos szempontból modernkori probléma, aminek kapcsán két háláchikus kérdés merül fel: meg kell-e hosszabbítani az életet, és van-e olyan eset, amikor – hogy felesleges szenvedéstől kíméljük meg – lerövidíthetjük-e azt. Ez egy nagyon összetett kérdés, amiben az eset apró részleteken múlhat.

Általános alapelv, hogy semmilyen körülmények között nem szabad embert ölni. A háláchá⁴² egy haldokló megölését is gyilkosságnak tekinti. Olyan, hogy kegyes halál, a zsidó jog és etika szerint nem létezik, gyilkosságnak számít, aminek alapja a bibliai versben található⁴³: „számon kérem minden embertől a testvérének, az embernek lelkét” (A testvér szó a Tórában nem feltétlenül vérségi kapcsolatot, hanem szoros barátságot is jelent. Meglepő, hogy a gyilkos is a testvér titulust viseli. De az eutanázia esetében érthető is ez a kifejezés⁴⁴, hiszen a szeretett személy haláláról kell dönteni.) Ebből következik, hogy az aktív eutanázia soha, semmilyen körülmények között nem megengedett⁴⁵. Az egyetlen kiskapu egyes vélemények

SEBÉSZETI KURZUS A POZSONYI JESIVÁBAN?

Az orvosi kérdések kapcsán furcsa dolgot olvashatunk egy, a magyarországi zsidóságot bemutató átfogó munkában⁵³. A pozsonyi jesiva kapcsán ezt írják a szerzők⁵⁴: „Az oktatásból szigorúan kizárták a világi tárgyakat a sebészet, a matematika és a geometria kivételével, mert ezeket az alapító a »Tóra szolgálólányainak tartotta«”.

A pozsonyi jesiva az 1920-30-as években

Nagyot téved azonban az, aki erre alapozva sebészeti oktatótermet képzel a pozsonyi jesiva falai közé. Az egész gondolat ugyanis egy félreértésen alapszik, melynek gyökerei feltehetőleg Avraham Fuchs: *Jesivot Hungárijá* (Magyarországi jesivák) című könyvében⁵⁵ rejtőznek.

A Pozsonyi jesiva diákjai 1929

Ebben a pozsonyi jesiváról szóló fejezetben olvasható egy rész, ami az ottani rabbi, Schreiber Mózes (1762–1839), a *Chátám Szofér* világi tudományokhoz való hozzáállásáról szól. Ebben⁵⁶ idéz a *Chátám Szofér* egy beszédéből⁵⁷: „A Tóra nagyon tömören van megírva, ott csak a micvák és a törvények szerepelnek. De

nem fogjuk tudni megérteni, ha nem rendelkezünk más tudományokból ismeretekkel. Például szükség van csillagászati ismeretekre ahhoz, hogy ki tudjuk hirdetni az újhódat, ismernünk kell a sebészetet (anatómiát?) ahhoz, hogy meg tudjuk állapítani melyik állat kóser és melyik nem. Szükségünk van a zene tudományára, ahhoz, hogy tudjuk, mit kellett a levitáknak a Szentélyben énekelniük; szükségünk van a földrajzra, hogy megállapíthassuk Izrael határait; szükségünk van a matematikára is; és mezőgazdasági ismeretekre, hogy meg tudjuk állapítani, melyek a tiltott kevert növények.” Amiből természetesen nem következik, hogy a pozsonyi jesiva bócherei sebészeti tanulmányokat végeztek volna...

szerint, hogy szabad Istenhez imádkozni: vessen véget az illető szenvedéseinek a halállal⁴⁶. Imával senkit nem lehet megölni, ezzel Isten kezébe helyezzük a döntést. (Itt kell megemlíteni, hogy a beteg maga sem vethet véget az életének, mert az öngyilkosság szintén gyilkosságnak számít⁴⁷, ahogy írva van⁴⁸: „akarated ellenére fogsz meghalni”.)

Könnyebb a passzív eutanázia kérdése, hiszen olyankor a halál magától következik be⁴⁹. A háláchá ezt – amennyiben az adott ország törvényei lehetővé teszik – két elengedhetetlen feltételhez köti: 1. a betegség pokoli szenvedést okoz a betegnek, 2. gyógyíthatatlan és rövid időn belül halálos kimenetelű betegség. A passzív eutanázia nem jelentheti azt, hogy pl. nem biztosítunk oxigént vagy folyadékot a haldoklóknak⁵⁰, de jelentheti azt, hogy nem adják be a betegnek a gyógyszereket vagy nem kapcsolják lélegeztetőgépre⁵¹.

Az eutanázia kérdését sok valóságos zsidó filozófiai szempontból közelíti meg, mondván: nincs felesleges szenvedés, mert amíg él az ember, addig tud micvát tenni és haszna van az életének, tud jót tenni, ki tud békülni valakivel, stb., ami többet ér minden másnál, és megéri miatta meghosszabbítani az életet még akkor is, ha ez nagy szenvedéssel jár⁵².

¹ Lásd erről *Áchiezer* responsum 3. kötet 31. fejezet, *Encyclopedia* uo. 3. kötet 271–275. old.; ² Rachel Abrams: „The Rabbis Are Here to Inspect the (Legal) Weed”, in: *The New York Times*, 2016. május 6.; ³ Lásd Oberlander Báruch-Köves Slomó: „A kábítószerek használata”, in: *Népszabadság on-line*, 2003. május 5.; *Zsidó jog és etika* 91–94. oldal; ⁴ *1Mózes* 1:22., 28., 9:1., 7.; ⁵ Talmud, *Pszáchim* 4a.; ⁶ *SÁ, Even háezer* 1:1., 3.; ⁷ *Jövámot* 61b.; ⁸ *Uo.* 62b. a *Prédikátor* 11:6. alapján. Lásd még Talmud uo. 62a. a *Jesájá* 45:18. alapján. *SÁ* uo. 8.; ⁹ Slomo Chájim Aviner rabbi, *Assia* 4. kötet 170. oldal; ¹⁰ *Cic Eliezer* responsum 9. kötet 51. fejezet 2. kapu végén; ¹¹ *Igrot Mose* responsum, *Jore déá* 4. kötet 71. fejezet; ¹² Talmud, *Táanit* 8b. alapján. Lásd még *Likuté szichot* 25. kötet 36. oldal; ¹³ Misna *Sábát* 109b., *Jövámot* 65b. végén; ¹⁴ *Máté Lévi* responsum, *Jore déá* 31. fejezet eleje; ¹⁵ Prof. Rabbi Avraham Steinberg: *Encyclopedia of Jewish Medical Ethics* (héber, Jeruzsálem, 1988–1998) 4. kötet 88. oldal; ¹⁶ *Cic Eliezer* uo. 3. fejezet 8.; ¹⁷ *1Mózes* 38:9–10.; *SÁ* uo. 23:1.; ¹⁸ *Minchát Jichák* responsum 5. kötet 113. fejezet; Moshe Landau Bne-brak főrabbi véleménye (Berl Lázár rabbi közlése). De lásd *Igrot Mose, Even háezer* 1. kötet 64. fejezet; ¹⁹ Slomo Zálmán Auerbach rabbi (*Nismát Avráhám, Even háezer* 5:13:1.). Fogamzástólól lásd még Oberlander Báruch-Köves Slomó: *Zsidó jog és etika*, Budapest 2009, 41–59. oldal, *Encyclopedia* uo. 85–160. oldal; ²⁰ *1Mózes* 9:6.; ²¹ *Szánhedrin* 57b.; ²² *2Mózes* 20:13., *5Mózes* 5:17.; ²³ *Igrot Mose, Chosen mispát* 2. kötet 69. fejezet; ²⁴ Misna *Óhátot* 7:6., Talmud *Szánhedrin* 72b.; ²⁵ Slomo Zálmán Auerbach rabbi (*Nismát Avráhám, Chosen mispát* 425:1:20.); ²⁶ *Cic Eliezer* uo. 3. kapu végén; ²⁷ Lásd *Igrot Mose* uo. 71. fejezet, *Cic Eliezer* 13. kötet 102. fejezet, 14. kötet 100. fejezet; ²⁸ Lásd *Encyclopedia* uo. 2. kötet 74. oldal; ²⁹ Abortuszról lásd még *Encyclopedia* uo. 47–115. oldal; ³⁰ Slomo Zálmán Auerbach rabbi (*Nismát Avráhám, Jore déá* 155:2:1.). Lásd *Igrot Mose, Jore déá* 3. kötet 36. fejezet; *Torát hárofüá* 95–100. oldal; ³¹ Lásd *Jób* 14:22.; Talmud, *Bráhot* 18b.; *Encyclopedia* uo. 5. kötet 594. oldal; ³² *5Mózes* 21:23.; ³³ Maimonidész, *A gyász törvényei* 14:21. Lásd még Talmud *Ávodá zárá* 29b.; ³⁴ *Encyclopedia* uo. 212. oldal; ³⁵ *Torát hárofüá* 85–86. oldal; ³⁶ *Igrot Mose, Chosen mispát* 1. kötet 103. fejezet; *Sévet hálévi* responsum, 5. kötet 219. fejezet; ³⁷ *Encyclopedia* uo. 214–215. oldal; ³⁸ Ennek nagyon nagy irodalma van, lásd *Encyclopedia* uo. 2. kötet 119–122. oldal, 4. kötet 564–571. oldal; ³⁹ *Jomá* 85a.; ⁴⁰ Lásd Oberlander Báruch-Köves Slomó: *Zsidó jog és etika* 74–75. oldal; ⁴¹ Szervátültetésről lásd még uo. 71–77. oldal, *Encyclopedia* uo. 2. kötet 191–244. oldal; ⁴² Maimonidész, *A gyilkosság és az élet védelmének szabályai* 2:7.; ⁴³ *1Mózes* 9:5.; ⁴⁴ *Háktáv vohákábálá* uo.; ⁴⁵ *SÁ, Jore déá* 339:1. Rómá; ⁴⁶ Lásd *1Királyok* 19:4.; *Joná* 4:3.; *Ktubot* 104a.; *Bává móciá* 84a. végén; *Encyclopedia* uo. 4. kötet 363., 416–417. oldal; ⁴⁷ *Bává kámá* 91b., *1Mózes* 9:5. alapján; ⁴⁸ *Az atyák bölcs tanításai* 4:22.; ⁴⁹ A különböző véleményeket lásd *Encyclopedia* uo. 401–404. oldal; ⁵⁰ *Igrot Mose, Chosen Mispát* 2. kötet 74:3.; *Minchát Slomo* 1. kötet 91:24.; ⁵¹ *Encyclopedia* uo. 406–413. oldal; ⁵² Eutanáziáról lásd még *Encyclopedia* uo. 433–469. oldal; ⁵³ Jalsovszky Katalin, Tomsics Emőke, Toronyi Zsuzsa: *A Magyarországi Zsidóság Képes Története*, Vince Kiadó, 2014.; ⁵⁴ 72. oldal; ⁵⁵ Első kötet, Jeruzsálem, 1978.; ⁵⁶ 46. oldal; ⁵⁷ *Drásot Chátám Szofér* 1. kötet 100b. oldal. Lásd még uo. 112b.

NYOLC NAPIG HIRDETTE A FÉNY

A NYUGATI TÉRI MENÓRA

DEMECS ZSOLT FOTÓI

„A csoda jelen van a hétköznapijainkban, csak tenniük kell érte.”

„Voltak akik úgy gondolták, hogyha megmutatjuk magunkat azzal az antiszemitizmust növeljük.” – mondta Köves Slomó rabbi a 19. Nyugati téri hanukai gyertyagyújtás első napján. – „Mi viszont azt mondtuk, hogy éppen fordítva, a gyűlölet táptalaja a tudatlanság.”

Ezzel vette kezdetét a nyolc napig tartó rendezvénysorozat, mellyel nyilvánosan emlékeztünk meg a hanukai csodáról. A további estéken is hatalmas érdeklődés mellett zajlott az ünnepség, melyen alkalmanként 2-400 látogató vett részt: táncolt, énekelt és fánkot evett.

„Ahogy a tűz állandó mozgásban van, úgy kell nekünk is állandóan haladnunk az utunkon.”

Hanuka második estéjén Oberlander Báru ch rabbi elmondta: Hanuka ünnepéből azt tanuljuk, csodák vannak, csak tenniük kell értük. Röhrig Géza Kossuth-díjas költő, az Oscar-díjas Saul fia című film főszereplője köszöntőjében visszaemlékezett gyerekkora hanukáira. Fischer Iván, Kossuth-díjas karmester öt méter magasban a hanukija meggyújtása után az ünneplő közösséggel együtt énekelt el a Mázor cur.

Másnap Yosef Amrani, Izrael Állam új budapesti nagykövete magyarul kívánt boldog Hanukát az ünneplőknek. Kiemelte, hogy a tradíciók megtartása a közösség egyik legfontosabb összetartó ereje. David Van Cleve, az Egyesült Államok budapesti nagykövetségének ügyvivője is magyarul köszöntötte a megjelenteket.

A következő napon Dr. Bagdy Gábor, főpolgármester-helyettes, Vattamány Zsolt, Erzsébetváros polgármestere, valamint Karácsony Gergely, Zugló polgármestere csatlakozott díszvendégként az ünnephez.

Hanuka ötödik estéjén a CEDEK Izraelita Szeretetszolgálat által támogatott szekszárdi gyermekotthon lakói voltak az ünnepség vendégei. Szilágyi Nóra, a CEDEK vezetője elmondta: fontos, hogy mások segítése egész évben megjelenjen a mindennapjainkban.

A hatodik estén dr. Latorcai Csaba, a Miniszterelnökség kiemelt társadalmi ügyekért felelős helyettes államtitkára köszöntötte az egybegyűlteket, majd kifejtette: közös feladatunk erősíteni azt, ami közös bennünk, és elfogadni a különbségeket. Mindezek alapján a magyar kormány pedig természetesen kész a dialógusra a zsidó felekezetekkel, bármilyen témában.

Hanuka utolsó napján kóser hot-doggal és különleges pálinkakóstolóval vártak mindenkit a szervezők a Nyugati téren.

„HA NEM ÉN, AKKOR KI, HA NEM MOST, AKKOR MIKOR?” TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS – ÖNKÉNTES SZEMMEL

A CEDEK, mint az EMIH szeretetszolgálat 2015-ben alakult, a kezdetektől fogva sokféle tevékenységet folytat. Az alapítók azonban úgy érezték, hogy az ételosztás az, mellyel a legtöbb embernek segíthetnek a közösség tagjainak aktív részvételével. JUHÁSZ VALI ÍRÁSA

A *cedek* kifejezés rokon a *cedákával*, amelyet adakozásnak, jótékonykodásnak szoktunk fordítani. Szó szerint annyit tesz, igazság. Jótékonykodni ugyanis valójában nem más, mint igazságot tenni. A zsidó hagyomány azt tanítja, hogy Isten azért teremtette a világot egyenlőtlennek – az egyik embert gazdagnak a másikat szegénynek –, igazságtalannak, hogy az emberek saját döntésükből javítsák azt ki és tegyenek igazságot.

Szilágyi Nóra, a szeretetszolgálat vezetője egy interjúban így mesélt erről: „Őszintén mondhatom, hogy önkénteseink, akik eljöttek segíteni az ételosztásokra, kifejezetten pozitív élményekkel gazdagodtak. Mindent az is jól alátámasztja, hogy sokan minden alkalommal részt vettek az eseményen, azzal pedig sosem volt problémánk, hogy kevesen jelentkeztek volna. Nem számít, hogy mennyi idősek vagyunk, a segítő szándék a legfontosabb. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint-hogy csapatunkat mindig erősíti Krisztina, aki az Olajág Idősothton lakója.”

KIBŐL LESZ AZ ÖNKÉNTES?

Az önkéntesek indíttatása nagyon sokféle, a megkérdezettek meglehetősen különböző válaszokat adtak kérdéseinkre. Például arra, hogy valaki miért lesz segítő.

Varga Dezső Richárd 20 éves, gyermekotthonban nőtt fel, ezért a saját bőrén tapasztalta, hogy milyen kirekesztettnek, otthon nélkülinek, szegénynek lenni. Szerinte „akármilyen helyzetben vagyunk, akkor is segítséget kell adnunk az embertársainknak.”

Egy középkorú hölgy munkanélküliként érzi kötelességének azt, hogy valamilyen módon a hozzá hasonlóan rossz vagy még rosszabb helyzetben lévőknek

támogatást nyújtson, miközben esetenként ő maga is segítségre szorul. Az egészségügyben, idősoththonokban dolgozók mintegy hivatásuknak tekintik az önkéntes munkát.

Bocz Renáta, az Olajág Idősek Otthonának Csepeli vezetője: „Nem csak nekem, de a családom minden tagja számára fontos a segítségre szorulókat támogatása. Az önkéntes munkától többet kapok, mint adok.”

Németi Éva nyugdíjas egészségügyi dolgozóként azt vallja:

„Nem lehet ölbe tett kézzel kívülről szemlélni a gyerekek, az idősek, betegek nehéz helyzetét.”

Varga Vera, akinek felmenői között csodarabbik is voltak, úgy érzi:

„az idő odaajándékozása után az ember önmagából adott valamit”.

Szomolányi Tímea, aki a Tündérpakk Alapítványt vezeti, mindenkinek ajánlja, hogy „egyszer vegyen részt bármilyen önkéntes munkában, hogy lássa, hogy élnek körülöttünk más emberek, ... annál nincs jobb dolog, mint látni, mennyire tudnak emberek örülni, ha kapnak ... ételt, ruhaneműt vagy csak két jó szót, mosolyt, kedvességet. Ha valakinek nincs más módja, hogy segítsen, ez is sokat jelent.”

Hanuka 4. napjának délutánján osztotta ki a tízezredik adag meleg ételt a CEDEK EMIH Izraelita Szeretetszolgálat a Blaha Lujza téren. Mivel ebben az időszakban szinte minden napra jutott itt ételosztás, így azt gondolhatnánk, hogy már mindenki „jóllakott”. Ehhez képest a hidegben is hosszú sorban, türelmesen vára-koztak az emberek az egy tál meleg ételre, fánkra, forró teára, szakoncukorra. Az ételosztáson résztvevő önkéntesek ilyenkor szívüket-lelküket beleadják, hogy minden gördülékenyen haladjon, ne kelljen túl sokat várakozni a zimankóban. Velük beszélgetve körvonalazódik a segítővé válás folyamata.

MIT ADUNK SZÍVESEN?

Az adományozás is fontos, de az általunk megkérdezettek – különböző okokból – a pénzbeli adománnyal kevésbé vannak jó viszonyban. Talán ez annak is betudható, hogy az elmúlt években sok olyan esetről lehetett hallani, amikor nem kompetens emberek csengettek be lakásokba és készpénzt vártak, vagy az adományt egy-egy szervezet vezetői nem arra költötték, amire kérték, és amire a szervezetet létrehozták. Ezért fontos, hogy megbízható, hiteles emberek képviseljék a szeretetszolgálatokat.

Az EMIH szervezetéhez – mivel a közösség tagjai vezetnek és vesznek részt a munkában – bizalommal fordulnak és fordulhatnak azok, akiknek segítségre van szükségük és azok is, akik pénzbeli adományokkal járulnának hozzá a munkához. *Köves Szmó* rabbi is részt vesz az ételosztáson, ezzel is növelve a szervezet hitelességét.

A CEDEK Szeretetszolgálat talán a legszélesebb körben tevékenykedő segítő szervezet. Szinte mindenfajta ügyben találnak olyan tagot, segítőt, aki egy-egy adott kérdésben képes megoldást nyújtani. Legyen az ruhagyűjtés, tartós élelmiszer-adományozás, fűtés megoldása, árva gyerekek befogadása.

AZ ÚJONC ÖNKÉNTES

Gyerekként sokszor azért várjuk az ünnepnapokat (születésnap, hanuka), hogy megkaphassuk az ajándékot. Ha valaki akkor nem építette be a lelkébe az „adás” örömét, akkor felnőttként egy-egy ilyen ételosztás során bizonyosan átérzi azt a közhelynek tűnő mondást, hogy „jobb adni, mint kapni”.

Az elmúlt időben több ételosztáson vettem részt „újoncként”. Sok dologra rájöttem azokban a pillanatokban, amikor átadtam a csokit a kisgyerekeknek a sorban, odaadtam a 100. tál melegítő söletet a bácsinak, akinek egy CEDEK-pólós fiatal lány segített vinni a tálcáját, mert elgémberedett kezével nem tudta rendesen megfogni. Aztán láttam, hogy a padokhoz leülve

az önkéntesek melléjük ültek és beszélgettek velük, így elmesélhették, hogy miért is kerültek abba a helyzetbe, hogy itt kell sorban állniuk egy tál meleg ételért. A CEDEK társadalmi felelősségvállalásban betöltött szerepe ilyenkor látszik leginkább, hiszen itt erre is találunk időt és alkalmat, és ez nagyon fontos.

„Ha nem én, akkor ki, ha nem most, akkor mikor?” Soha ne várjuk azt, hogy mások megteszik helyettünk, amit mi is megtehetnénk, és akármilyen helyzetben is vagyunk, kötelességünk segíteni másoknak.

CEDEK ADOMÁNYBOLT

A CEDEK EMIH Izraelita Szeretetszolgálat tavasszal nyitja meg adományboltját a VIII. kerület, Baross utca 61. szám alatt. Rengeteg ruhaneműt és textíliát kapunk adományba, amelynek nagy részét a Szeretetszolgálatunktól segítséget kérő rászorulóknak juttatjuk el. Azonban van olyan, aki nem tud e-mailt írni vagy telefonálni. Az ő életüket szeretnénk megkönnyíteni, hiszen a boltba bárki betérhet vásárolni. A jó minőségű ruháknak, használati eszközöknek lesz egy minimális ára – ha megteheti, fizethet többet is – de ha szükség úgy hozza, akár ingyen is elviheti. A boltba a későbbiekben egy központ is csatlakozik majd. Itt fogjuk válogatni, osztályozni, szükség esetén mosni-vasalni a beérkezett holmikat. Ehhez várjuk majd kisgyerekesek segítségét: míg a gyerekek egy jól felszerelt játszóházban, szakértő felügyelete mellett játszhatnak, az édesanyák besegítenek a bolti munkában.

Továbbra is várjuk tárgyi és pénzbeli adományait, hiszen: „Minden segítség számít!”

További információkat
a www.cedek.hu oldalon találunk.

MINDEN ZSINAGÓGÁT VÉGIG FOGOK JÁRNI

Beszélgetés YOSEF AMRANI-val, Izrael Állam frissen beiktatott magyarországi nagykövetével. NÉVAI GÁBOR ÍRÁSA

NÉVJEGY

YOSEF AMRANI

- SZÜLETETT: 1958
- FOGLALKOZÁSA: Izrael Állam magyarországi nagykövete

Nagykövet úr, az elődje, Ilan Mor igen népszerű volt Magyarországon. Öntől milyen stílusra számíthatunk? Harciasra? Kompromisszumkészre? Barátságosra? Aktívra?

Örülök, hogy az elődöm népszerű volt, de nekem egyáltalán nem a népszerűség a célom, hanem a hatékonyság. Ez számít. Nem tudom megmondani ebben a pillanatban, hogy ehhez mi a legjobb stílus, hogy mi hoz majd eredményeket. Ugyanis egy nagykövetnek ez a dolga: eredményeket elérni, fejleszteni a két ország közötti kapcsolatokat és megoldani a problémákat. Olvastam egy idézetet a neten, hogy mi is a jó diplomata dolga: ő az az ember, aki olyan gondokat old meg, amelyekről nem is tudtad, hogy léteznek és nem is tudod meg, hogy valaki megoldotta azokat. Eredményorientált vagyok, és ennek érdekében lehet az ember akár öntudatos, kompromisszumkész vagy rugalmas. Nagyon fontosnak tartom azt is, hogy megértsük a másikat, mielőtt ítéletet alkotunk róla.

Melyek az első politikai benyomásai Magyarországon?

Az országról természetesen vannak élményeim már, azonban ahhoz, hogy politikai benyomásaim legyenek, túl rövid ideje vagyok itt, és ezért korai is lenne ilyenekről beszélni.

Milyen célokat tűzött ki maga elé, mit kíván elérni új munkájában?

Közös érdekeket kell formálnunk, és azok alapján szeretném erősíteni a két ország együttműködését, tudatosan minden téren. Két meghatározó területe lesz a kapcsolatok fejlesztésének: az egyik a stratégiai együttműködés, a másik a gazdasági együttműködés fejlesztése. Egy nagykövet nem kiabálhat, nem menetelhet, nem tüntethet, ez egyszerűen nem dolga. A nagykövet feladata, hogy jó körülményeket teremtsen az erősebb kooperációhoz. Én így látom ezt.

Mennyire ismeri a magyar politikai közeget? Ismeri-e a pártokat, a politikusokat?

Először is: diplomataként és nagykövetként az évek során megta-

pasztaltam számos ország politikai klímáját, és azt tudom mondani, hogy a politika mindenhol csak politika. Ez egy szakma. Lehetnek eltérő helyi sajátosságok, de mégiscsak mindenütt ugyanarról szól: társadalmi csoportok, személyek képviseléről és ezek egymáshoz fűződő kapcsolatáról. De hogy a kérdésre visszatérjek, én még „diákja” vagyok ennek az országnak, tanulom az országot, és napról napra érdekes, új leckéket kapok. Tudom, hogy kik az ország meghatározó politikai figurái, néhányukkal már találkoztam is, és követem a híreket, látom az ország politikai „tájképét”. Persze ettől még nem vagyok a magyar politika szakértője.

Ha jól tudom, az előző állomáshe-lyén megtanult horvátul. Akkor most jön a magyar nyelv is?

Tanulok magyarul, és igyekszem rá időt találni, de arra már rájöttem, hogy a magyar nyelv bizony jóval nehezebb, mint a horvát. De az „új-ságíró” szót már ismerem.

FOTÓ: DEMECS ZSOLT

Jó a kiejtése! Természetesen nem a magyar belpolitika értékeléséről akartam kérdezni...

Kérdezhet, legfeljebb nem válaszolok.

...de vannak információi az elmúlt évek heves emlékezetpolitikai vitáiról, amelyek a magyar történelemlről, a magyar állam harmincas-negyvenes évekbéli szerepéről, a magyar zsidóság sorsáról szólnak?

Nem végezném jól a munkámat, ha nem lennének kellő ismereteim ezekről a vitákról. Magyarország nem kivételes abban a tekintetben, hogy szembesülnie kell bizonyos történelmi tényekkel. Ez igaz majdnem minden országra. Ebben persze sok minden függ a nézőponttól, és nem minden az emlékezetről, a múlttól szól, hanem arról, hogy milyen a történelemszemléletünk.

Ha már a történelemnél tartunk, mit jelent önnek a holokauszt?

A holokauszt az emberiség legrettenetesebb időszaka volt, az emberi szellem összeomlása és csődje. Tragédia a népemnek és az egész világnak. A zsidóság, az a nemzet, amelyhez én is tartozom, elveszítette egyharmadát. A holokauszt a gyűlölet, a tudatlanság és a bigottság kifejeződése volt a védekezésre képtelen emberekkel szemben. Az emberi történelem mélypontja volt, és az teszi egyedivé, hogy egy népet teljes mértékben ki akartak irtani a Föld színéről, és ezt részben meg is tették. Ne felejtjük el, hogyha hamarabb születünk, akkor bármelyikünk ott lehetett volna. Számomra a holokauszt felelősséget is jelent. Felelősséget először is zsidóként, másodsor emberként. Élni kell az emlékekkel, de egy ebből adódó folyamatos feladattal is, amelynek a lényege az emberiség fenntartása bármilyen helyzetben.

A magyar zsidóság státusza kapcsán többször is zajlottak viták arról, hogy legyen-e nemzeti kisebbség a zsidóság, illetve a vallás és a

nemzetiség szerepéről is sok eltérő nézet létezik. Önnek mi a véleménye ezekről a kérdésekről?

A viták részleteit nem követtem, de ezt a kérdést eldöntötte egy 1948-as esemény: Izrael állam megalapítása. Az választ adott azokra kérdésekre, hogy a judaizmus csak kultúra és etnikai csoport-e, vagy vallás és nemzeti ügy. Mindezek régen eldőlték. Megérdemelten élhetünk az önrendelkezésünkkel, élhetünk zsidóként Izraelben, vagy zsidóként Izraelen kívül. De nem vehetjük ki a nemzeti aspektust a judaizmusból.

Beszéljünk egy furcsaságról. Az izraeli bevándorlási törvény szerint minden zsidó bevándorolhat Izraelbe. Viszont nem vándorolhat be az, akinek a felmenői a világháború előtt kikeresztelkedtek. Ő kvázi nem számít zsidónak bevándorlási szempontból. Miközben tény: más államokkal szemben Magyarországon már 1920-ban volt zsidótörvény. Tehát a jogfosztás kezdete Magyarországon lényegesen korábbra datálható. Ehhez mit szól?

A bevándorlási törvényt több mint ötven éve alkalmazzák, és a Legfelsőbb Bíróságot is megjárta. Azt feltételezem, hogy ez egy jó törvény. Azért is gondolom, hogy jó, mert ennek alkalmazásával lettünk hatszázezresből hatmillió-ötszáz ezres nemzet Izraelben. A törvény lehetővé teszi mindenkinek, akinek zsidó ősei vannak, hogy bevándoroljon és izraeli állampolgárságot szerezzen. A halachikus értelemben zsidóvá váláshoz természetesen más követelményeknek kell megfelelni, de ezek nem állami követelmények.

Mennyire ismeri a magyarországi zsidó világot?

Minden zsinagógát és zsidó közösséget végig fogok járni. Ezt már el is kezdtem: voltam már Pécsen, Szegeden, Szombathelyen és Debrecenben. Mindenhová elmegyek, ahová hívnak, és ahová nem, oda magamat fogom meghívni.

Terveiben korábban említette, hogy erősíteni szeretné az oktatási és tudományos együttműködést Izrael és Magyarország között. Születtek-e már konkrét programok erre vonatkozóan és Önnek köszönhetően?

A dolgok nem történnek olyan gyorsan, de azért haladnak. Zajlik az ötletek, gondolatok cseréje, élő a kapcsolat. Optimista vagyok, azonban nemcsak tervek kellene, hanem akarat és némi idő is mindkét oldalon.

Nézzük a világpolitikát! Ön szerint az Egyesült Államok valóban Jeruzsálembé költözteti a nagykövetségét?

Hamarosan megtudhatjuk. Január végén beiktatják Donald Trumpot, az Egyesült Államok új elnökét. Utána többet fogunk tudni a terveiről. Azt hiszem célszerű egy száznapos türelmi időszakot adni neki. Az idő pedig majd választ ad a kérdésére.

Mi a véleménye Donald Trump-ról?

A legfontosabb fejlemény, amely az amerikai választáson megnyilvánult, hogy sok amerikainak eddig nem hallatszott a hangja, és most Trumpban megtalálták az emberüket. Sokan várnak csodákat tőle. Amennyire tudom, az átlagos amerikai választó számára a külpolitika nem prioritás, viszont tény, hogy ő egy jobb állapotú gazdaságot vesz át. Mindent egybevetve nincs sok vesztegetnivaló ideje, mert számos kihívás vár rá.

Az új elnök személye és a republikánus győzelem milyen hatással lehet a békefolyamatra? Trump győzelme jó Izraelnek?

Egyszerűen túl korai lenne erről még bármit mondani. Sem a kritikának, sem a dicsőretnek nincs még itt az ideje. Várjuk meg, amíg hivatalba lép, amíg hozzálát a munkához! Most egy új fejezet kezdődik Amerika történetében. Ez lehet egy jó új kezdet is az Egyesült Államok és az egész világ

számára, de sok függ a nemzetközi együttműködés minőségétől, és attól, hogy az új kihívásoknak meg tudunk-e felelni. Remélem, hogy az új adminisztráció folytatja az előző kormányzat jó kapcsolatait és a barátságot Izraellel. Bízom abban, hogy mindez nemcsak politikai nyilatkozatokban lesz hallható, hanem tetteken át látható is lesz.

Ha az új amerikai szerepről most még korai is beszélni, de Oroszországról jócskán lehet. Igaz ez a Közel-Keletre, de Közép-Európára is. Mi a véleménye az orosz terjeszkedésről, Moszkva befolyásának növekedéséről?

Oroszország fontos ország és nemzetközi nagyhatalom. Így volt ez a múltban és ez így van most is. Nem lehet tehát figyelmen kívül hagyni sem őket, sem az érdekeiket. Fontos szerepet játszottak régen is a Közel-Keleten. Tény, hogy ma a 21. században élünk, nem a 20-ban vagy a 19-ben. Moszkva meghatározó energia-erőforrása Európának, és szoros kapcsolatok fűzik a kontinenshez más téren is. Be kell vonni őket a világpolitikába, nem pedig elszigetelni őket. A jó izraeli-orosz kapcsolatok mintát adhatnak az együttműködésre más államok számára is.

Ön tehát nem látja fenyegetésnek Oroszország fellépését Kelet-Európában vagy a Közel-Keleten?

Európának is meg kell védeni a saját érdekeit a saját erősségei alapján, de a véleményem az, hogy Oroszország nem fenyegeti Európát. A kontinens számára jobb, ha együttműködik Oroszországgal, azonban ez nem jelenti azt, hogy fel kellene adni a saját érdekeit. Európának növelni kell az erejét. kiállni az érdekei mellett és közben párbeszédet folytatni Oroszországgal.

Magyarország számára mi a jó recept a Közel-Keleten? Erős kapcsolat Izraellel vagy együttműködés az arabokkal és a zsidókkal egyszerre, netán más?

Azt hiszem Magyarország jól követi a saját érdekeit a Közel-Keleten. Nem hiszem, hogy önöknek az egyik fél rovására kellene jóban lenniük a másik oldallal. Azt várom, hogy Magyarország tovább folytassa a jelenlegi politikáját a Közel-Kelet vonatkozásában, és legyenek továbbra is különlegesen egyediek és jók a magyar-izraeli kapcsolatok, amelyek semmi máséhoz nem hasonlíthatók. Ugyanakkor képviseljük saját érdekeiket a térségben, ez számunkra teljesen rendben van, természetesen nem kérjük, hogy másokkal ne legyenek jóban.

Hogyan küzdene az antiszemitizmus ellen Magyarországon?

A legjobb módszer az oktatás, az értékek megtanítása. Például a másik elfogadásának, mint értéknek a továbbadása és a nyitottság. Mindez soha véget nem érő erőfeszítést igényel, de ez a helyes út. Meg kell mutatni azt a nagy kincset is, amelyet a zsidóság adott a magyar kultúrának és történelemnek. A magyarországi zsidó közösségnek fontos szerepe lehet az antiszemitizmus elleni küzdelemben, leginkább a többségi társadalom elérésében. A zsidó élet, a zsidó kultúra és történelem bemutatása szintén hasznos lehet, az is csökkenti az antiszemitizmust. Ebben persze fontos szerepe van a magyar kormányoknak is, amit olyan tettekkel is elősegíthetnek, mint a zsidó élet magyarországi támogatása, például a zsinagógák és a temetők felújítása.

Nagykövet úr, mit üzen az olvasóknak?

Meg kell értenünk, hogy mindannyiunknak van felelőssége. Nem várhatjuk el a másiktól, hogy helyettünk végezze el a mi munkánkat. Meggyőződésem, hogy éltetni kell a zsidó lángot, elérni egymást, és kiállni a saját értékeinkért.

A titkok hordozható kamrája

DÉNES ANNA MESÉJE

A jeruzsálemi Szentély fallal körülkerített udvarában sokféle szoba volt, köztük egy különleges helyiség: szűk, sötét folyosó az épület háta mögött. Úgy hívták: a titkok kamrája. Az emberek titokban jártak be ide. Akinek volt mit adnia, ott hagyott néhány pénzdarabot, akinek pedig nem volt semmije, elvett annyit, hogy élelmet tudjon vásárolni. Így teljesítették a zsidók a cedáká, az adományozás parancsolatát a lehető legcsodálatosabb módon: aki adott, nem tudta, kinek, aki pedig kapott, nem tudta, kitől.

A Szentély már nem áll, a zsidók szétszórva élnek a világban, de mindenhova magukkal viszik a Tórát, és vele együtt az egyik legfontosabbat: az adományozás parancsolatát. Így volt ez ebben a kelet-európai zsidó falucskában is: követték a parancsolatokat, segítettek egymásnak, ahogy tudtak. Egyszer a rabbi a titkok kamrájáról beszélt a körülötte összegyűlt zsidóknak. „Hogy lehetett látni azon a szűk, sötét helyen?” – kérdezte Mendel. – „A kezükkel tapogatták ki az utat” – felelte a rabbi. – „És ha valaki beteg, vagy gyenge volt, és nem tudott felmenni a hegyre, a titkok kamrájához?” – „Róla a rokonainak és a szomszédainak kellett gondoskodni.” – „Vajon a harmadik Szentély udvarán is lesz titkok kamrája?” – gondolkozott el Mendel. – „Úgy vélem, igen” – mondta a rabbi. „De addig is, amíg a népek között szétszórva élünk, folytatnunk kell a hagyományainkat, ahogyan őseink vitték negyven éven át a szövetség ládáját, mielőtt bevonultak Izrael Földjére. Akárhová sodor az életünk, magunkkal kell vinnünk a hagyományainkat.”

Mendel nem tudott aludni aznap éjjel. A zsinagógai perselybe csak bedobni szoktak, és a rabbi osztotta szét az adományokat. Elhatározta: ő folytatja a névtelen adományozás hagyományát. Másnap levágta egy háztízszak felső részét, néhány vekni kenyeret, némi sajtot és egy üveg bort tett a zsákba, és a rabbihoz ment vele: „Nézz bele, rabbi! Mi is, akár őseink, magunkkal vihetjük a Szentély egy darabját. Ha rajtam van a zsák, nem látom, ki mit tesz bele, vagy vesz ki belőle. Ez a titkok kamrája!”

A rabbi arca felragyogott. Mendel ettől fogva minden pénteken a zsákkal a hátán sétált fel-alá az utcákon. Az emberek beletettek valamit a zsákba azok számára, akiknek szükségük volt valamire, vagy kivettek belőle, ha valami hiányzott a szombatjukhoz. Mendel hallotta a lépteiket, érezte a zsák súlyának változását, de sosem tudta, ki áll a háta mögött. Amikor megöregedett, lánya, majd az unokája vette át az egyre több helyen megfoltozott zsákot.

Néhány év múlva a család Amerikába költözött. Velük ment a zsák is, a falra akasztották, úgy emlékeztetett a cedáká micvájára. Amikor teljesen elöregedett a táská, a még használható részekből a családi cedákapersely számára készült takaró. A persely a családdal bejárta Amerikát, majd velük együtt költözött Izraelbe. A titkok hordozható kamrája hazatért forrásához, a szent városba, Jeruzsálembe.

Forrás: <http://scheinerman.net/judaism/Stories/>

ILLUSZTRÁCIÓ: TAUSZ GÁBOR

TU BISVÁT – A FÁK ÚJÉVE

Tu biSvát – svát hónap 15. napja a fák újéve a zsidó naptárban – örömteli nap, nem szabad böjtölni, és nem mondanak bűnbánó imákat sem. És mint minden zsidó ünnepen, ezen a napon is jókat lehet enni. DÉNES ANNA ÍRÁSA

Sokféle szokás alakult ki arra nézve, hogy mit esznek e jeles napon. Izraelben sokan odafigyelnek arra, hogy csak az országban termett gyümölcsöt fogyasszanak. (A *smitá*, vagyis a mezőgazdasági munkát tiltó hetedik évben figyelembe kell venni az erre az időszakra vonatkozó különleges szabályokat.) Vannak, akik Izraelnek a Tórában leírt hét terményét fogyasztják, ezek: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajbogyó, datolya. Más-
hol 15 féle gyümölcs kerül az asztalra, mivel az ünnep nevében a „tu” a hónap 15. napját jelenti. A XVI. században Cfáton élt kabalista, Jicchák Lurijá rabbi szerint, aki csak teheti, 30 féle gyümölcsöt egyen. Egyik tanítványa írta le először a cfáti kabalisták tu biSvát széderjét.

HOGYAN ÜNNEPELJÜK A TU BISVÁTI SZÉDERT?

Szükségünk lesz néhány zsidó vendégre, 30 fajta gyümölcsre, vörös- és fehérborra, búzalisztból készült süteményre és szépen terített asztalra. A búzából készült süteménnyel kezdjük a lakomát, és ezzel egyidőben töltjük ki az első pohár fehérbor-t. A második pohár kicsit később nagyobb részben fehér-, kisebb részben vörösborból áll, a harmadik fele-fele, a negyedik

pedig nagyobb részben vörösbor-t tartalmaz. Ha sokalljuk a 30 féle gyümölcsöt, a kabalisták szerint 12 is megteszi: búza, olajbogyó, datolya, szőlő, füge, gránátalma, etrog, alma, dió, mandula, szentjánoskenyér és körte. Jó, ha van az asztalon egy olyan gyümölcs, amelyet még nem kóstoltunk az adott évben, hogy elmondhassuk a *sehechejánu* áldást is. A tu biSvát szédernek ugyanis legalább annyira fontos része a spirituális, mint a testi táplálék: a gyümölcsökre mondott áldáson kívül különféle egyéb imák és zsidó iratokból vett szövegek is elhangzanak, ahogy újabb és újabb terméseket ízlelünk meg.

SZENTJÁNOSKENYÉR ÉS MANDULA

Sok helyen szokás, hogy szentjánoskenyeret (héberül *chárur*) fogyasztanak Tu biSvátkor. A fák életkorának számításával kapcsolatban a Talmud egy helyen a szentjánoskenyeret hozza fel példának, illetve a kabalisták által különlegesen tisztelt ókori bölcs, Rabbi Simon bár Jocháj is ezt fogyasztotta rejtőzködése idején. Ennek nyomán terjedt el e Magyarországon ritka termés fogyasztásának szokása.

A mandula az ünnep egyik jelképe, mivel ekkortájt kezdenek Izraelben virágozni a mandulafák. Sok helyen odafigyelnek arra, hogy a gyümölcsös tálon a mandula is helyet kapjon.

Mint látható, a tu biSvát menüben általában a nyers gyümölcsöké a főszerep. Dönthetünk azonban úgy is – különösen, mivel ebben az évben tu biSvát ünnepe szombatra esik –, hogy többfogásos vacsorával kínáljuk vendégeinket, és beleszójuk azt a hét terményt, mellyel az Örökkévaló megáldotta Izrael Földjét:

„Mert az Örökkévaló, a te Istened elvisz téged jó országba... oly országba, hol búza, árpa, szőlő, füge és gránátalma (terem), oly országba, hol olajfa és (datolya) méz van.” (5Mózes 8:7-8.)

MAZSOLÁS BÁRCHESZ

1 kg liszt; 1 kocka élesztő; 1 pohár langyos víz; 2 tojás; ¼ pohár olaj; ¼ pohár datolyaméz (szilán); ½-1 pohár mazsola; 1 ek. só; felvert tojás a megkenéshez

mák, szezámmag vagy mandulalapocskák a szóráshoz

A vizet nagy tálba öntjük. Hozzáadjuk az élesztőt, a tojást, az olajat, a mézet és a mazsolát (ha az mézet az olaj után töltjük a pohárba, nem ragad bele). Alaposan összekeverjük, hozzáadjuk a liszt felét, újra megkeverjük, majd letakarva egy órán át állni hagyjuk. Ezután belekeverjük a maradék lisztet és a sót, majd puha, rugalmas tésztává gyúrjuk. Szükség szerint adhatunk még hozzá lisztet. A meggyúrt tésztát letakarva egy órán át kelesztjük, majd kalácsokat fonunk belőle. A kalácsokat ismét duplájukra kelesztjük, eközben a sütőt előmelegítjük 180 fokra. Felvert tojással megkenjük, mákkal vagy szezámmaggal meghintjük, és 30-40 perc alatt pirosra sütjük a bárcheszeket. Egy tu bisvái csavarral vékony mandulalapocskákkal is megszórhatjuk a tojással megkent kalácsokat. Ha nagyobb mennyiséget szeretnénk készíteni, az adag duplázható, ez esetben ne feledkezzünk meg a *chálá* levételéről.

FOTÓ: ANNA reg

GAZDAG ZÖLDSÉGLEVES GERSLIVEL

6 nagy sárgarépa; 1-1 fehérrépa, batáta, hagyma, cukkini; 2 krumpli; 4 gerezd fokhagyma; 4-5 fej gomba vagy egy kis fej brokkoli; ½ pohár fehér bab, előre megfőzve; ½ pohár gersli (árpagyöngy) megmosva, átválogatva; 2 ek. olaj; ízlés szerint: só, bors, őrölt koriander; 1 kk. kurkuma; 2 babérlevél; petrezselyem a tálaláshoz

Előkészítés: a babot átmoszuk és átválogatjuk, hogy ne maradjon benne bogár. Ezután majdnem puhára főzzük. A brokkolit kisebb rózsákra vágva beáztatjuk, és ellenőrizzük, a gombát szintén alapos mosás után ellenőrizzük, hogy mentes legyen minden kártevőtől. A gersli is mosást és átválogatást igényel.

A meghámozott, felkockázott zöldségeket 8-10 percig kis lángon, kevergetve pároljuk az olajon. Felöntjük vízzel, fűszerezzük. Hozzáadjuk a gerslit és a babot. Nagy lángon felforraljuk, majd kis lángon tovább főzzük 40-45 percen át, vagy amíg a zöldségek megpuhulnak. Apróra vágott petrezselyemmel tálaljuk.

OLAJBOGYÓS CSIRKE

6 gerezd fokhagyma; 4 ek. olívaolaj; 8 csirkecomb; 1 doboz konzerv olajbogyó (zöld vagy fekete); 3 paradicsom, meghámozva; bors ízlés szerint

Az apróra vágott fokhagymát az olajon megfuttatjuk, majd a csirkecombokat is átsütjük. Hozzáadjuk a paradicsomot és a lecsöpögtetett olajbogyót, valamint a borsot. (A konzerv olajbogyó magas sótartalma miatt nincs szükség több sóra.) Egy-másfél órán át főzzük lassú tűzön, fedél alatt.

GYÜMÖLCSSALÁTA

Alma, narancs, mandarin, banán, kivi, datolya, szárított füge, mazsola, grapefruit, ananász... A gyümölcsöket kis kockákra vágjuk, ízlés szerint fahéjjal és gránátalma-kivonattal ízesítjük. Tálalás előtt egy fél órán át állni hagyjuk.

KÜZDELEM AZ ANTISZEMITIZMUS ELLEN – DE HOGYAN?

A FELELŐS ZSIDÓ ÉRDEKKÉPVISELET MARGÓJÁRA

Ahhoz, hogy meghatározhassuk, milyen a jó zsidó érdekképviselet, meg kell határoznunk, mi a közösség érdeke. Célokot kell kitűzni, felelősségi köröket és szerepeket kijelölni, eszközöket meghatározni. KÖVES SLOMÓ ÍRÁSA

Izraelben, az utóbbi évek fegyveres konfliktusai után szinte kivétel nélkül társadalmi és szakmai vita övezte azt a kérdést, hogy sikeres volt-e az adott háború. Tíz évvel a második libanoni háború után is megoszlanak a vélemények például arról, hogy győzelemmel végződtek-e a Hezbollah elleni harcok 2006-ban. Vannak, akik egyértelmű győzelemről beszélnek, hiszen a konfliktus óta eltelt tíz évben gyakorlatilag teljes egészében abbamaradtak a korábban az észak-izraeli települések lakóinak életét éveken át megkeserítő rakétatámadások. Mások azonban a totális kudarcnak tekintik, hiszen a Hezbollah általi fenyegetést nemhogy nem sikerült véglegesen megszüntetni, épp ellenkezőleg, a 2006-os rakétaarzenált mind mennyiségben, mind minőségben sokszorosára fejlesztették. A vita gyökere abban rejlik, hogy az adott háború céljáról megoszlanak a vélemények, tovább nehezíti a helyzetet, hogy a harcok célja nincs meghatározva, nincs kimondva. Ha pedig nincs cél, nincs mihez mérni a sikert vagy a kudarcot.

Az utóbbi hetekben egy szélsőjobbaldali magyar párt átokfutása kapcsán a zsidó közéletben ismét előkerült, a „felelős zsidó érdekképviselet” kérdése.

A konkrét ügytől egy kicsit eltávolodva érdemes egy pillanatra megállni és végiggondolni, hogy ki mit is ért ez alatt.

Kezdjük talán azzal – az általunk már oly sokszor és sokféleképpen leírt – fontos megállapítással, hogy a „zsidó érdekképviselet” nem jelent és nem jelenthet egyet az antiszemitizmus elleni fellépéssel. Ezt akár csak sugallni is félrevezető. Egyrészt, mert az antiszemitizmus elleni fellépés nem kizárólag „zsidó érdek”. Másrészt, mert a „zsidó érdek” (a zsidó közösség érdeke), és ennek megfelelően az a bizonyos „zsidó érdekképviselet” nem merül(het) ki abban, hogy ne legyen antiszemitizmus. Hiszen „zsidó érdek” még például, hogy legyen zsinagóga, kóser élelmiszer, jó zsidó iskola, mohel, szofer, mezüze és zsidó könyvkiadás.

NÉVJEGY

KÖVES SLOMÓ

- **Született:**
Budapest, 1979
- **Foglalkozása:**
vezető rabbi,
Egységes
Magyarországi
Izraelita
Hitközség
- **Család:** házas, öt
gyermek édesapja.

Egy zsidó hitközségnek elsődleges feladata, hogy nevéhez hűen hitközség legyen, keretet biztosítson a zsidó hit gyakorlására. Szervezze meg az imádkozás, a kóser étkezés, az oktatás, a zsidó élet mindennapjait biztosító intézményrendszert, és tegyen meg mindent, hogy a zsidó közösség egyetlen tagját se érje jogi vagy erkölcsi hátrány a vallásából, illetve származásából adódóan. Ilyen értelemben tehát feladata és felelőssége az antiszemitizmus elleni fellépés. Csak-hogy itt is érdemes a célokat, szerepeket és felelősségeket tisztázni. Célok, szerepek, eszközök és felelősség – ezek mentén születet megfelelő cselekvési terv.

Az antiszemitizmus, illetve az ellene való küzdelem ugyanis összetett feladat. Itt van például a (Bibó szavaival élve) leginkább az „eltorzult magyar alkat, zsákutcás magyar történelem” kategóriájába tartozó, rendkívül problematikus magyar nemzet- és történelemtudat, és az ezektől elválaszthatatlan emlékezetpolitika. Magyarországon, az elmúlt 150 évből nagyon nehéz bármilyen nem ellentmondásos példaképet, történelmi eseményt találni. Ráadásul ezek az ellentmondások szinte mindig összekapcsolódnak a magyarországi zsidósággal.

Azonban akár a húszas évekből előrácingált, a kor antiszemitizmusával megfertőzött példaképekről, akár a nemzet holokausztban betöltött szerepének és felelősségének kérdéséről beszélünk, a vissza-visszatérő tettes-áldozat dinamika elsősorban nem a zsidó közösség mindennapi jólétét veszélyeztető antiszemitizmus, hanem a magyar társadalom és a magyar nemzet mentálhigiénés állapotát hűen tükröző identitáskeresés. Az ilyen típusú ügyekkel kapcsolatos társadalmi párbeszédben fontos, hogy a magyar társadalom zsidó tagjai is részt vegyenek, kifejtsék véleményüket, hangot adjanak fájdaluknak. Fontos továbbá, hogy részt vegyenek benne a szakmai szervezetek és adott esetben kiigazítsák

a történelemtudat elferdüléseit. Fontos, hogy a zsidó hitközség is felállítson bizonyos határköveket, de semmiképp sem feladata, hogy az antiszemitizmus elleni küzdelem jegyében egy ilyen ügy frontvonalába álljon. Ezek az ügyek ugyanis közvetlenül és elsődlegesen nem a zsidó hitközség mindennapjait, hanem a többségi magyar társadalom lelki, egészségi állapotát befolyásolják. A magyar társadalom lelki egészsége fontos dolog, de a zsidó hitközség mint zsidó hitközség, nem erre a célra alakult.

Ezzel szemben azokban az ügyekben, amelyek konkrét és közvetlen verbális, politikai vagy akár fizikai veszélyt jelentenek a zsidó közösség tagjaira, sokkal több felelőssége van a zsidó hitközségnek. Ha politikai mozgalmak nyíltan a zsidók megkülönböztetésére, gyűlöletére uszítanak, akkor az már sajnos egy olyan terület, amely a zsidó közösség tagjainak mindennapi létét befolyásolja. Tekintettel arra, hogy a zsidó hitközség létezésének egyik alapköve tagjai fizikai és lelki jólétének biztosítása, így ezekben az ügyekben kompromisszumot nem ismerő módon kell a hangját hallatnia.

MI A LEGHATÉKONYABB MÓDJA A FELLÉPÉSNEK?

Alapvetően három különböző fegyver létezik: a prevencióba tartozó oktatás és ismeretterjesztés, a közéleti kommunikáció és a jogi fellépés (ahol lehetséges). Kétséget kizáróan a leghatékonyabb, ugyanakkor legkevésbé látványos eszköz az oktatás, és egyben a három közül ez az egyetlen terület, ahol adott esetben hasznos, ha egy zsidó hitközség, mint zsidó hitközség hirdet programot.

A másik két eszköz tekintetében viszont, az utóbbi évtizedek tapasztalatai alapján, két alapvetést tartok fontosnak. Az egyik, hogy az antiszemitizmus elleni küzdelem sok esetben konfrontatívabb és komoly szakmai bázist igénylő feladatát az e célra életre hívott szakmai hátterű szervezet végezze, és ne közvetlenül a vallással foglalkozó zsidó egyház. A másik, hogy ezekben a kérdésekben – az amúgy természetes nézeteltérések és viták meghaladásával – közös platform létrehozása szükséges. Nem hatékony ugyanis, ha a zsidó szervezetek közötti természetes versengés ebben a kérdésben is előtérbe kerül. Ezzel ugyanis azt a téves képet közvetítjük a nyilvánosság számára, hogy az antiszemitizmus elleni fellépésben megosztottak a zsidók, ez pedig csak akkor lehetséges, ha „nem is olyan súlyos a helyzet...”.

2012-ben ezekből a megfontolásokból alapítottuk a Tett és Védelem Alapítványt (TEV), melynek kuratóriumában az összes zsidó irányzat, valamint több zsidó civil is részt vett. Az alapítvány szervez ismeretterjesztő, oktatási programokat általános- és középiskolákban, egyetemen leendő rendőrtiszteknek, részt vesz a bírói továbbképzésben, havi rendszerességgel monitoring jelentést ad ki a nyilvánosságban megjelenő antiszemita incidensekről, továbbá jogászcsapatával jelenleg is 52 jogi eljárást visz. Az alapítvány – többek között – elérte, hogy a gyűlöletkeltő kuruc.info közel százezer követővel rendelkező Facebook oldalát megszüntessék, valamint hogy a honlapot hivatalosan tulajdonló, az Egyesült Államokban élő Varga Béla az ottani hatóságok előtt adjon számot tetteiről. Ahogy Salamon király 3000 évvel ezelőtt írta a *Példabeszédekben* (24:6.):

*„Mert taktikusan viselhetsz háborút,
és a tanácsosok sokaságában van a győzelem.”*

ZSIDÓ FOGALMAK

KÉSZÍTETTE: JAKAB ZSOLT

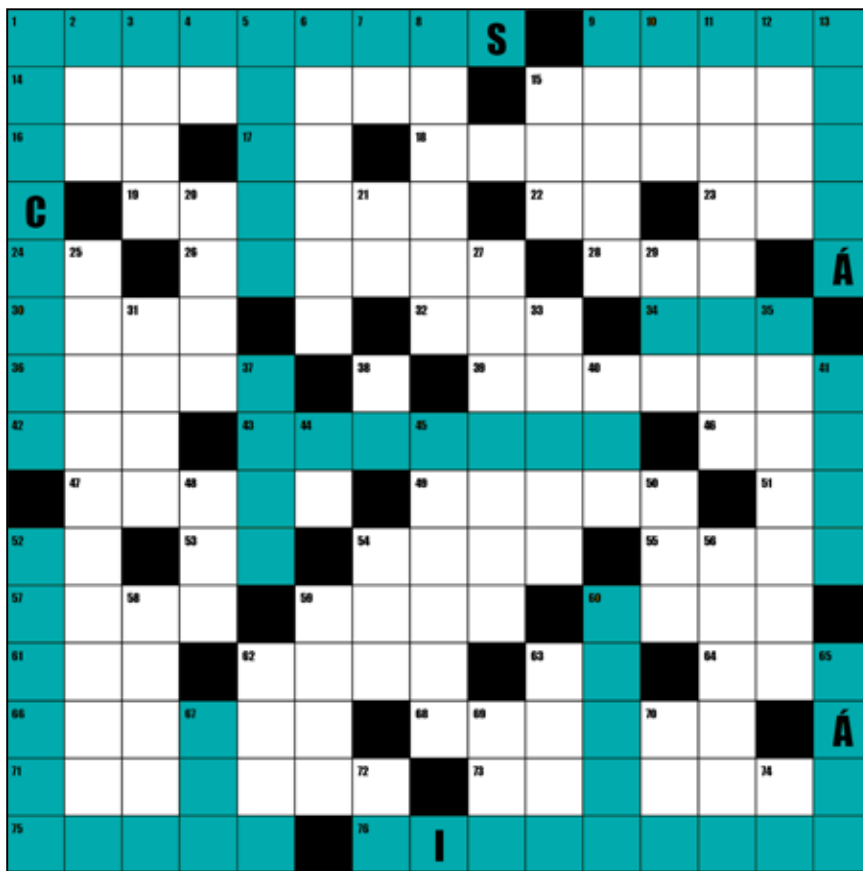
Fejtsd meg a rejtvény fő soraiban elrejtett 15 zsidó fogalmat és nyerjen értékes könyveket!

Beküldési határidő: 2017. február 15.

Cím: rejtveny@zsido.com.

Az előző számban megjelent rejtvény megfejtése: **Snéur Zálmán rabbi**

Nyertesünk: SZABÓ ENDRE

Vízszintes:

1. Áldásmondás. 9. Prédikáció, beszéd, hitszónoklat. 14. Elektronikai vagy más használati tárgy megvásárlásához nyújtott kölcsön. 15. Növényi forrázat ízesítésére használt, jobb minőségű melaszpárlat. 16. Vörösbarba. 17. E napon. 18. Lamellaportéka. 19. Farkfű, cinsikó, cindrót, sikárlófű, fentőfű. 22. Az argon vegyjele. 23. Horvát város és község. 24. A hélium vegyjele. 25. Záhony-közi falu lakója. 28. Részeshatározó-rag. 30. Ész.

32. Számár, franciául. **34. Isten neve.** 36. Milánói operaház. 39. Kurátor. 42. Becézett Zsigmond. **43. „Felkent”.** 46. Három, oroszul. 47. Túlfűszerez. 48. Szárított fű. 51. Állami Pénzverő, röviden. 52. Kína domain végződése, internetes jele. 53. A cirkónium vegyjele. 54. Követően, alapján, nyomán. 55. Mely helyre?, népiesen. 57. Tréner. 59. Elnök, angolul, röviden. 60. Összejövétel, diáknyelven. 61. ... Moines; Iowa tagállam székhelye. 62. Sietés (órái), angolul. 63. Idősebb férfi

megszólítása, népiesen. 64. Ferrum. 66. Csepeg az eső. 68. Kendermagos. 71. Megjelenés. 73. Mérges boggyójú gyom. **75. Mindennapi és ünnepi imádságok befejező része.** 76. „Szétszóratás”.

Függőleges:

1. Ünnepi kalács. 2. Energia. 3. Haszon, németül. 4. Svájci autójel. **5. A gyakorlat ideje, amely a hitközségi metsző képesítő vizsgáját megelőzi.** 6. Japán kikötőváros lakója. 7. A földre. 8. Gyermekbútor. 9. Kislány, németül. 10. Pointe du ...; francia hegyfok. 11. Minden 60 percben egyszer. 12. Az alpaka egyik változata. **13. Hit.** 15. Téma, röviden. 20. Kenyeret vág. 21. A laurencium vegyjele. 25. Lecsillapodik. 27. Két hely között rendszeresen ide-oda járás. 29. Könyörög. 31. Air ...; légiposta, angolul. 33. Hajnalkor. 35. Cseh történelmi régió, fővárosa Brno, korábbi nevéen. **37. Mondani, beszélni, héberül.** 38. Előd. 40. Normalhöhennull, röviden. **41. „Kis fejedő”.** 44. A közelebbi. 45. Felséges. 48. Szöveget készít. 50. Értem. **52. „Tisztességesség”, „jótékonyosság”.** 54. Svájci kanton, fővárosa Altdorf. 56. Könyvtárlátogató. 58. Gyümölcskocsonya. 59. Lókörom. **60. A zsinagógai év 4. hónapja.** 62. Kétfél falu román neve. 63. Főnök, angolul. **65. Ősanya. 67. ... Éden; Paradicsom.** 69. Közép-afrikai autójel. 70. Business Continuity Plan, röviden. 72. Középdöntő, röviden. 74. Arany, franciául.

Tartalmasan szeretné eltölteni nyugdíjas éveit?

Igényesen kialakított, az önálló életvitelt támogató környezettel várjuk azokat az időseket, akik a biztonság mellett fontosnak tartják a nyugdíjas évek teljes értékű megélését a háztartási munkák terhe nélkül.

Intézményeink

- elérhető árakat,
- zöldövezeti elhelyezkedést Budapesten és Törökbálinton,
- önálló, akadálymentesített apartmanokat,
- uszodai és gyógytorna szolgáltatásokat,
- intézményi programlehetőségek széles skáláját,
- intézményen kívüli szervezett szabadidős elfoglaltságokat,
- magas szintű egészségügyi és gondozási szolgáltatásokat,
- intézményi orvosi és rendszeres szakorvosi ellátást biztosítanak nyugdíjas korú lakóiknak.

Jöjjön, nézzen be hozzánk!

Várjuk jelentkezését:

06 1 510 00 17

www.olajagotthonok.hu

OLAJÁG
OTTHONOK

Legyen a mi otthonunk az Ön otthona!

Idősothton? - Egy új életforma kezdete!

Napjainkban a nyugdíjasok nagy része szeretné az előtte álló évek minden napját úgy tölteni, ahogy azt a munkával, háztartásvezetéssel, családfenntartással zajló időszakban eltervezte. Kielvezni a szabadságot, megőrizni a függetlenséget, kedvtelésből választani tevékenységet, több időt fordítani hobbi-ra, pihenésre. Egyedül lenni, ha ahhoz van kedve vagy éppen társaságban - a mindennapok terhe nélkül.

Hogyan is telnek egy gondtalan nyugdíjas napjai az idősothtonban?

Ébredés után – melyet nem az ébresztőóra sürget – szabadon dönt, hogy úszással vagy reggelivel induljon a napja. Délelőtt tartalmasan tölti az idejét – kirándulni, sétálni megy, kertészkedik, érdeklődési körének megfelelően talál társakat, akikkel kártyázik, sakkozik, kézimunkázik vagy éppen nosztalgiazik. Délidőben elé teszik az általa választott ételt, majd kis pihenés után ismét várják a programok - színház, koncert vagy éppen érkezik a család. A vacsora elköltése után ismét találhat közösségi programokat vagy visszavonulhat otthonos lakrészébe, olvasgat, filmet néz, online tartja a kapcsolatot szeretteivel, majd nyugovóra tér.

Az otthonok kínálata ma már sok esetben leginkább a szállodai ellátás kényelméhez hasonlít, ugyanakkor az életkor emelkedése okozta egészségügyi változásokra egyéni egészségügyi és gondozási szolgáltatás-

csomagokkal ad választ. Egészségmegőrzésre, az aktív élet fenntartását támogató programokra és az időskori betegségek szűrésére kiemelt hangsúlyt fektetnek az intézmények. A biztonságérzetet a napi 24 órás egészségügyi felügyelet és a rendszeres orvosi, szakorvosi jelenlét mellett őrző-védő szolgálat is növeli.

Az Olajág Otthonokban - mely az egyik legnagyobb magán idősothtonhálózat - elérhető áron találnak igazi otthonot, közösséget, élményekben gazdag életet a lakók a mindennapi terhek – főzés, mosás, takarítás, hivatali ügyek intézése – nélkül.

„Arra kérjük az érdeklődőket, jöjjenek el, nézzenek körül személyesen is nálunk!” - invitál mindenkit dr. Szirmai Viktor főigazgató. A jelentkezéseket a **06 1 510 00 17**-es telefonszámon várják. További információ a **www.olajagotthonok.hu** honlapon.

Legyél Te is a Maimonidész tanulója!

Zsidó gimnázium Budán: Egyesítjük az autentikus értékrendet és zsidó hagyományokat a nyitottsággal és dinamikus gondolkodással.

Modern, nyitott, magas színvonalú világi oktatás: Célunk, hogy az általunk kidolgozott, önmegvalósítást támogató oktatási stratégiánk által minden egyes diák megtalálhassa és kifejleszthesse tehetségét, ugyanakkor szerves és aktív tagjává váljon a társadalomnak.

Kéttannyelvű iskola: A vallási tárgyakat angolul, a világi tantárgyakat magyarul oktatjuk.

Emelt szintű angol és héber nyelv: A vallási és a világi tárgyak magas színvonalú és egymást szervesen kiegészítő oktatása mellett különös hangsúlyt helyezünk az intenzív nyelvtanításra is. Cserediák programunkkal, testvériskoláink révén külföldi tanulásra is lehetőség van.

Mikor indul első évfolyamunk?

2017. szeptember 1-től!

Tudj meg többet a gimnáziumról: www.zsidogimnazium.hu